

40-år

1895 ~ ~ 1935

Kooperativa butiker

i alla stadsdelar samt i
KIL och VÅLBERG.

Speceri, charkuteri, mjölk,
fisk, samt manufaktur och
korta varor.

1934 års försäljning uppgick till

Kronor 2,333,229:75

3,147 hushåll ur alla samhällsklasser

äro anslutna som medlemmar i

Karlstads

Kooperativa

A.-B. Kronberg & C:o

Tel. 644 - Karlstad

Modern Herrkonfektion
Herrekipering

Rekommenderas

BEHÖVER NI

FÅ REPARERAT?

Vid nyinköp välj **VÄRMZSKOR**

Vänd Eder med förtroende till oss!

Värmländsk Skoindustri
Hamngatan 16 - Karlstad
Rikstelefon 2866.

HERR 1,25 3,-
DAM 1:- 2,75

**Verktyg, Trädgårdsredskap
Cyklar, Barnvagnar,
Husgeråds- och Bosättningsartiklar,
Kokspisar, Vattenvärmare, Byggnads-
materiel m. m.**

köper Ni bra och billigt i

ÖSTERBERG'S Järnaffär

KARLSTAD - Tel. 617, 745, 1017.

Bra skor - Billiga skor

**LÖFBERG'S
Skomagasin**

Via Torggatan 7.

Tel. 627.

Carl G. Carlsson

Kungsgatan 20, Karlstad.

— Stadens största specialaffär för: —

Moderna Herrkläder.
1:sta Klass Herrekipering.
Hattar och Skodon.

*Ordna det bekvämt
för Er!*

- Det är ingen konst att få hemmet både praktiskt och trivsamt inrett, när det finns så mycket trevligt i möbelväg just nu.

Moderna Möbler

av alla slag till populära priser

hos

A.-B. Walfrid Svensson & C:o

Kungsgatan 4, Karlstad (3:e huset fr. Kanalbron).

Tel. 121, 891.

Detta är handelsmärket för en mera än 60-årig firma och är nu känt och välkänt av alla damer i Värmland och ej minst av Karlstads damer.

Varje dam

finner hos oss allt för det personliga behovet eller för hemmet, som berör

MANUFAKTURBRANSCHEN

Vårt lager av: Rockar, Kappor, Ulstrar, Compléer, Promenaddräkter och Klänningar är för vårsäsongen enormt stort och priserna fördelaktiga.

COLLENS

E K E L Ö F & S V E N S S O N A.-B.

Till den nya

VÅRKOSTYMEN

— från N. O.

en modern HATT.

Hattarna finnas i stort urval i alla modenyheter i prisl. 7.50—15.— kr.

Moderna **SKJORTOR**

i tricolin, silke och skjortsiden i de populära mönstren.

SLIPSEN skall vara modern och smakfull. Den passande slipsen väljer Ni lätt bland vårt välsorterade urval, prisl. 1—7.50.

HERRKONFEKTION. N. O. Andersson HERREKIPERING.

Öa. Torggatan 3.

KARLSTAD.

Tel. 678.

En stark ställning

intager numera den konsumentkooperativa rörelsen, och detta gäller icke minst inom försäkringsområdet.

FOLKET beviljar

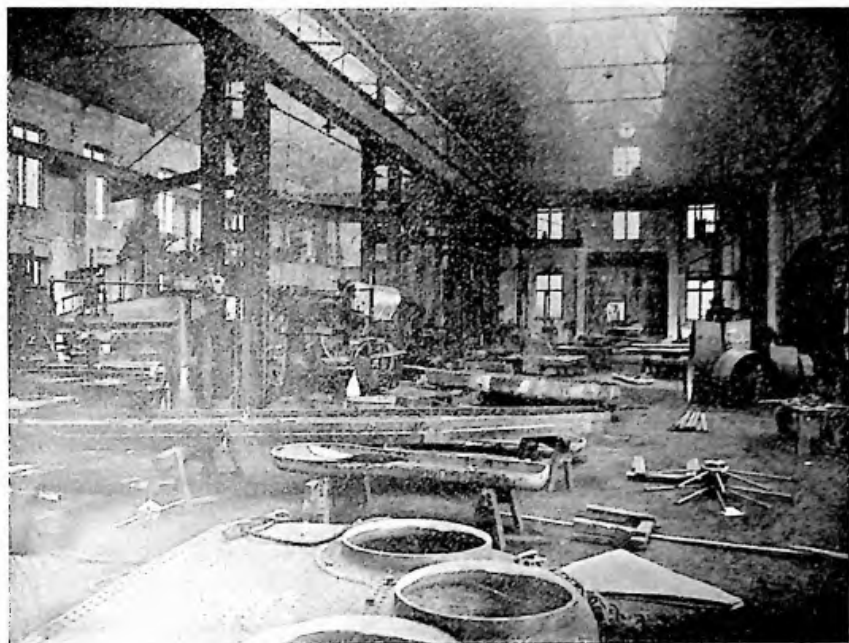
LIVFÖRSÄKRING
KAPITALFÖRSÄKRING
ARVSFÖRSÄKRING
BARNFÖRSÄKRING
och PENSIONS FÖRSÄKRING

SAMARBETE, som är ledande företag i svensk olycksfallsförsäkring, arbetar dessutom framgångsrikt i

SKOLBARN-OLYCKSFALLSFÖRSÄKRING
BRANDFÖRSÄKRING
AUTOMOBILFÖRSÄKRING
GARANTIFÖRSÄKRING
INBROTTSFÖRSÄKRING
ANSVARSFÖRSÄKRING
REGNFÖRSÄKRING m. fl. branscher

Genom Folket—Samarbete utövar kooperationen ett betydande inflytande inom försäkringsverksamheten i Sverige.

Närmare upplysningar genom Försäkringscentralen, Karlstad. Tel. 1199.

FYRTIO ÅR

1895 – 1935

SVENSKA METALLINDUSTRIARBETARE-
FÖRBUNDET, AVDELNING 13, KARLSTAD

cjk/20190826

*En del av bildmaterialet i denna minnesskrift har ställts till förfogand
av A.-B. Karlstads mek. verkstad och A.-B. Wennbergs verkstad.*

PROLOG

VID METALLS 40-ÅRSFEST

18 MAJ 1935.

När människan sin livsfärd gör,
där årens alla vågor svalla,
hon hör en tusenstämmig kör
av röster, som till handling kalla.
En växlingsrik och fyllig sång,
om storm och stiltje, fröjd och möda,
om frihet — men också om tvång,
om milda ord och ord som döda,
om ljusa drömmars framtidsland,
långt bortom nuets heta duster,
där siare ha tänt den brand,
vars ljus vill leda mot dess kuster.

Att faror möta på det hav
där vi i daglig gärning sträva,
att seglaren kan nå sin grav
där dolda skär sitt offer kräva,
att seglen slitas och förgå,
att även stadig mast kan falla,
att seglaren får pröva på
båd' brännhet sol och vindar kalla.
Ja, sådant händer där vi far,
när stormförd väg kräng skeppet vräker.
Det gäller att ha sikten klar,
att hålla kursen, lugn och säker.

inunder samma röda fana,
vi sitta som i samma båt
— mot samma mål vi alla spana.
Liksom Odyssevs, när han drog
mot hemmets kust, från färder vida,
möts vi av hinder, mer än nog,
som tvingar oss att ständigt strida.
Carybdis lurar, liksom då,
och Scylla på sitt byte pockar,
på »löftets strand» sirener gå,
som med sin sköna sång oss lockar.

Vår skutas färd har länge gått
med ledning utav säkra tecken.
Ibland var seglet vått och grått,
ibland gick stormen vild i vecken.
Men alltid följde vi den led,
som prickats ut av vad vi lärde.
— På skutan har det blivit sed
att vårda det som var av värde.
Och än blir storm, med våg som slår,
och än finns skär, som skador vålla.
Men, om en enig vilja rår,
skall »skutan n:r 13» hålla.

* * *

Må denna fest bli som en återspegling
av gångna segrar och av framtidshopp.
— En glad och solig jubileumssegling
med alla vimplar uti högsta topp,
en stilla stund, att nya krafter samla
för värv som vänta bortom dagens ro,
en hyllningsdag för unga och för gamla,
som offrat krafter och som ägde tro.
Låt dagen bli en fyrbåk efter leden,
som lyser oss igenom skumma år.
Och nå vi aldrig fram till sagans Eden,
så låt oss segla fram så långt det går!

G E J.

40 års kamp och arbete

En kortfattad berättelse

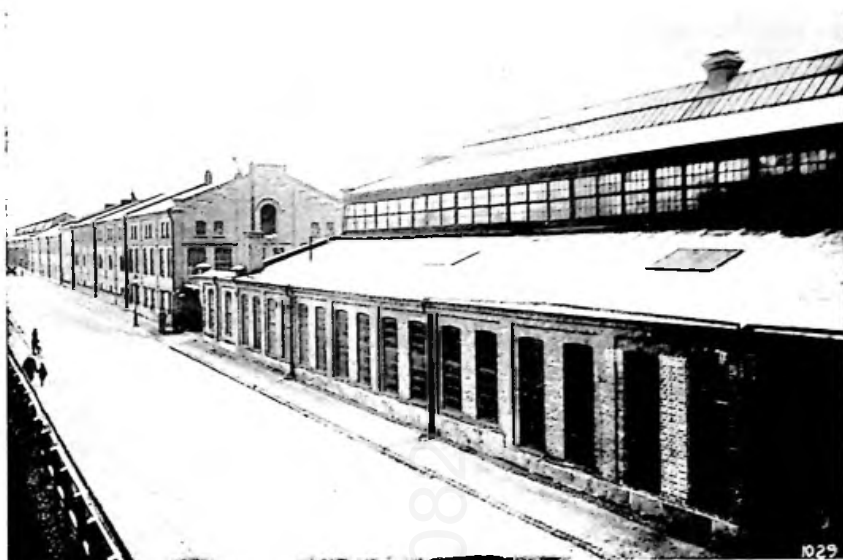
Grunden till den organisation, som nu kan fira sitt 40-årsjubileum, blev lagd den 1 maj 1895. Då plåtslagarna vid Karlstads mek. verkstad nämnda dag kl. 6 f. m. stodo färdiga att som vanligt börja arbetet, var det någon, som föreslog, »att i dag borde vi allt ha fritt». Förslaget vann genast bifall. På den tiden behövdes inte någon permissionsedel för att få ledigt, det var endast att säga till förman att nu går vi hem. Och sedan var det bara att marschera. En del av dessa 1-majfirande gingo hem, men några gingo till Stadsträdgården och slog sig ned i det gröna. Det var en vacker majdag. Där pratades och skämtades, allt var glädje och fröjd. Bland dessa människor fanns några skåningar. Dessa skåningar hade redan stiftat bekantskap med arbetarrörelsen och ett par av dem voro fackligt organiserade. En av dessa hade ett exemplar av stadgarna för Sv. Järn- och Metallarbetareförbundet med sig. Han föreslog nu att man skulle bilda en fackförening. Man kom överens om att utsända teckningslistor för att se hur övriga arbetare vid mek. verkstaden ställde sig till förslaget. Detta blev också utfört under den kommande veckan, varvid 40 personer anmälde sig för inträde i en fackförening. Den 15 maj samlades dessa och bildade fackförening. Anslutning till förbundet skedde omedelbart och avdelningen erhöll numret 13. På detta första möte var gjutarefackföreningens dåvarande ordförande K. O. Mickaelsson närvarande för att lämna råd och upplysningar i organisationsarbetet.

Sedan avdelningen väl var bildad och kommit i arbete, började medlemmarna att framföra sina krav och önsknings i olika avseenden. Och nog fanns det mycket, som det behövdes att få ändring på. Det var lång arbetstid, dålig betalning och urusla sanitära förhållanden. Arbetstiden vid denna tidpunkt var 65 timmar pr vecka och lönen varierade mellan 6 och 26 öre pr timme. Det var därför

helt naturligt att frågor som berörde lönerna och arbetstiden diskuterades livligt de första åren. Till några positiva åtgärder ledde emellertid ej debatterna. Först åren 1898 och 1899 lyckades man att med fackföreningens hjälp få timlönen höjd åt några arbetare. En mera genomgripande lönerörelse fördes år 1902, då med förbundets stöd. Vid dessa förhandlingar deltog förbundets ombudsman Ernst Blomberg. Man lyckades ej att helt genomdriva sina krav, men arbetstiden minskades från 11 till 10 timmar pr dag och den genomförda löneökningen uppgick till cirka 12,400 kr. årligen. I samband med denna avtalsrörelse anslöt sig K. M. V. till Verkstadsföreningen. Och genom verkstadens anslutning till arbetsgivareföreningen började även ett nytt skede i avdelningens historia — lockouter och strider.

Redan året därpå, alltså år 1903, kom den första lockouten. Verkstadsföreningen förklarade då lockout med anledning av en gju-tarstrejk på en mindre verkstad i Skåne. Denna lockout pågick under fyra veckor. Medlemmarna i avd. 13 bestod eldprovet med glans.

Exteriör av KMW-komplexet.

Resultatet av striden blev att en kommitté tillsattes, som skulle söka utarbeta vissa bestämmelser om minimilöner, förhandlingsordning m. m. Det skulle alltså bli så att säga konstitutionell ordning mellan arbetsgivarnas och arbetarnas organisationer.

År 1905 gjordes från avdelningens sida en förnyad framställning om högre lön, denna gång grundad på minimilönsprincipen. Avdelningen erhöll då det svaret, att Verkstadsföreningen ej tillät arbetsgivarna att gå med på begäran om minimilön. Arbetarna hade dock vid detta tillfälle, särskilt på grund av 1903 års lockout och den uppgörelse som då träffades, beslutat att genomdriva minimilönfrågan. Resultatet blev att Verkstadsföreningen åter kastade ut alla organiserade arbetare. Efter nära 6 månaders strid, varunder medlemmarna i avd. 13 visade att de förstodo vad striden gällde, måste Verkstadsföreningen bekväma sig till att gå med på, att arbetarna skulle få minimilön efter viss ålder. Det är ganska intressant att läsa protokollen från lockouten 1905. Gemensamma möten hölls med de i konflikten indragna organisationerna, metallarbetare, gjutare, modellsnickare och en fackförening för hjälparbetare, som existerade på den tiden. Man skötte om vakthållning vid verkstaden för att

se, vilka som voro osolidariska och man sökte hindra transporter av gods från och till verkstaden. Det måste skaffas pengar till hyra och skatter för de i konflikten indragna m. m. Även diskuterades det om hur man skulle förhålla sig ifall vräkning vidtogs mot dem som bodde i verkstadens bostäder. Lockoutstyrelsen hade förslag i frågan, men ville ej omtala vad förslaget innehöll, förrän det blev allvar av med vräkningarna. Men det blev troligen inga vräkningar av, åtminstone förtälja ej protokollen något därom. Fäster anordnades även i Folkparken för att få pengar till de stridande. Det fanns även oorganiserade som deltog i konflikten och som man behövde hjälpa. Man hade en musikkår, som hette »Lyran», och ett protokoll säger, att musikanterna i »Lyran» skulle få 1 kr. pr man och dragspelaren 2 kr. för sin medverkan vid festen. Det var skillnad på gage mot vad våra moderna jazzkapell nu skall ha.

Näväl, konflikten tog slut och den överenskommelse som då träffades gällde till den 31 december 1908 med 6 mån. uppsägning. Avdelningen hade nu fått medlemmar från andra arbetsplatser, bl. a. från Wennbergs verkstad. Med denna verkstad upprättades också det första avtalet år 1906. Men även där hade förhandlingarna om högre löner förts långt tidigare, som framgår av verkstadsklubbens berättelse.

År 1908 blev verkstadsavtalet uppsagt av arbetarna, sedan omröstning i frågan verkstälts. Tanken var att försöka få minimilönerna höjda. Men konjunkturläget försämrades hastigt under sista hälften av året och arbetarna nödgades, sedan omröstning i frågan skett, att prolongera det förut uppsagda avtalet. Denna gång skulle det gälla till den sista december 1913. Arbetarnas tanke var att under dessa fem år stärka organisationen ytterligare, för att vid nästa uppgörelse med Verkstadsföreningen stå bättre rustade. Men år 1909 blev, trots att avtal var upprättat, ett ännu värre stridens år på det fackliga området än något annat år förut. Försämringen i konjunkturerna, som visade sig redan 1908, fortsatte även under 1909 och då arbetarna vid några olika platser i landet ej kunde finna sig i de villkor som arbetsgivarna bestämde, så klämde arbetsgivareföreningen till med en jättelockout. Landsorganisationen svarade med att vädja till arbetarna om allmän arbetsnedläggelse. Hela landets fackliga rörelse sattes på ett hårt prov. På gemensamt möte med övriga arbetare inom mek. verkstadsindustrin beslöts enhälligt att delta i den fackliga storstriden. Medlemmarna i avd. 13 visade då, liksom förut 1903 och 1905 vackra prov på enighet och solidaritet. Efter storstrejkens slut

fingo samtliga medlemmar tillbaka sina platser. Som nog de flesta minns så fick strejkkommitterade och de mest aktiva medlemmarna sparken vid strejkens slut på de flesta platser inom landet. De blevo uppförda på arbetsgivarnas svarta listor och det betydde arbetslöshet och nöd för många familjer en längre tid. Arbetsgivarna misslyckades dock med att krossa arbetarnas organisationer. Sammanhållningen under själva striden var inom avd. 13 den bästa. Men efter storstrejkens slut, då det gällde att medelst uttaxering hjälpa de ännu utestängda järnbruksarbetarna, så sveko ett stort antal medlemmar. En stor del medlemmar blevo därför uteslutna för skuld. Men de sår som tillfogades fackföreningen vid detta tillfälle läktes så småningom.

Som ett bevis på medlemmarnas solidaritet kan nämnas, att utav det understöd som förbundsstyrelsen utsände till sina medlemmar under denna strid, avstodo medlemmarna i avd. 13 till de ännu utestängda sågverksarbetarna och till spårvägspersonalen i Stockholm ett belopp motsvarande fem kr. pr medlem. Hela den summa som våra medlemmar vid det tillfället skänkte bort belöpte sig till nära 2,000 kronor.

Vid en verkstad, Ökvist & Comp. mek. verkstad, framställde arbetarna år 1908 en begäran om förhöjning å timlönen. Då det ej lyckades att på underhandlingens väg komma till någon uppgörelse, beslöto arbetarna att nedlägga arbetet. Resultatet blev att verkstaden helt enkelt nedlades. Givetvis var det de dåliga konjunkturerna jämte verkstadens mindre konkurrensförmåga som var orsaken härtill. Verkstaden sysselsatte 14 arbetare.

Efter den stora drabbningen 1909 inträffade för avdelningens vidkommande en längre fredsperiod. År 1913 blev avtalet med Verkstadsföreningen åter uppsagt och genom det nya avtal som då träffades höjdes minimilönerna med 3 öre omedelbart och 2 öre sedan under 5-årsperioden. Vi kommo genom denna uppgörelse till en minimilön av 39 öre i högsta lönegruppen på denna plats. Detta avtal varade till 1918 års utgång. Under denna period utbröt det ohyggliga världskriget, som även inverkade märkbart på de neutrala staterna. Förutom varubristen medförde ju kriget även att penningvärdet sjönk på ett våldsamt sätt. Detta gjorde att de organiserade arbetarna och deras organisationer jämt och ständigt måste framställa krav på löneförbättringar. Det lyckades också att under denna tid höja lönerna, men den alltjämt uppåtgående dyrtiden neutraliserade vår strävan att förbättra ställningen. Under denna tidsperiod började man ganska

allmänt att införa ett nytt betalningssätt, nämligen s. k. dyrtidstillägg. Detta tillägg borttogs år 1920. Den sista sept. 1918 blev avtalet uppsagt av arbetarna och förslag till nytt avtal framlades, upptagande väsentligt högre minimilöner än de som fastställdes 1913. Sålunda be-
gärdes för en 24-årig yrkesarbetare med 7 års utbildning 85 öre i tim. Minimilönen var som förut nämnts 39 öre.

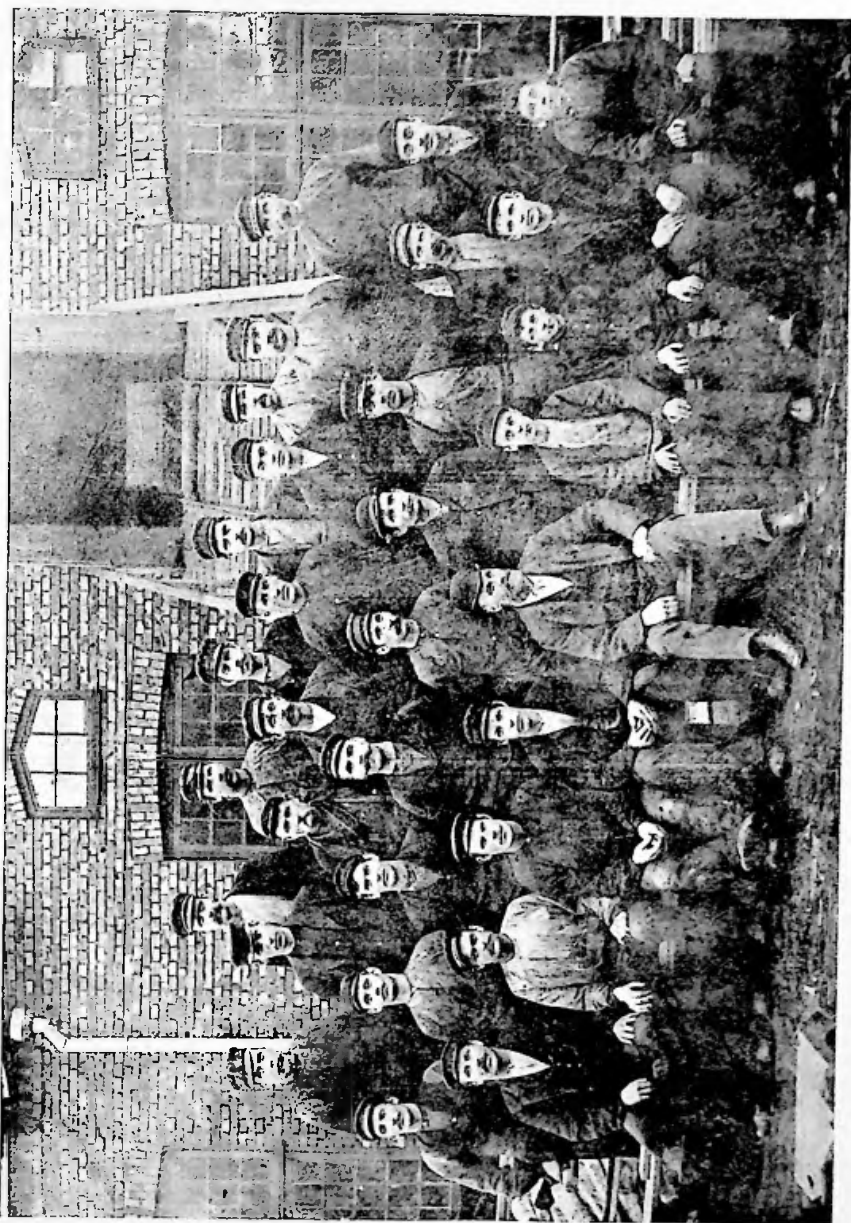
Underhandling om nytt avtal kom i slutet av året till stånd och det lyckades slutligen att få en uppgörelse, utan ändring av själva avtalet, men vari ovannämnda minimilön av 85 öre blev fastställd. Därjämte blev arbetstiden förkortad från 57 till 52 timmar pr vecka samt slutligen blev en annan principfråga genomförd, nämligen semesterfrågan. Det lyckades nämligen att få med en bestämmelse, att arbetarna skall åtnjuta ledighet med bibehållen timlön fyra dagar under månaderna juni—augusti. Under många år hade man framställt krav om några dagars semester, men alltid fått till svar: Av principiella skäl kan vi inte bevilja dylikt.

Under den sista avtalsrörelsen år 1934 blev semesterdagarnas antal ökat till 5. Men även denna semester är ju allt för kort. Med den rationalisering och forcering samt tempobetonade inriktning som industrin nu fått, så behöver arbetarna mycket väl en längre tids semester för att vila sina nerver och hämta nya krafter.

År 1919 fattade riksdagen beslut om införande av 48 timmars arbetsvecka. Då lagbestämmelsen skulle träda i kraft fr. o. m. 1920 års ingång, så uppstod tvist beträffande lönekomensationen för den förkortade arbetstiden. Denna tvist resulterade i öppen konflikt för medlemmarna som arbetade vid K. M. W. Vid Wennbergs verkstad erhöll arbetarna full komensation utan nämnvärt motstånd och utan att någon strid behövde tillgripas. Samtidigt med kompen-
sationsstrejken vid K. M. W. gingo Värmebolagets rörarbetare i strejk på grund av avtalstvist. Dessa konflikter varade omkring två månader. Sedan var det åter lugnt några år vad de öppna konflikterna beträffar.

År 1925 kommer Verkstadsföreningen åter med en lockout, som varar 14 dagar. Denna lockout torde väl få räknas som den meningslösaste Verkstadsföreningen proklamerat. Uppgörelse kunde då ej träffas med några elektriker, och så lockoutade man hela verkstadsindustrin.

Efter år 1925 har inga öppna konflikter förekommit med Verkstadsföreningen. Under år 1928 upprättades avtal med Karlstads Spadfabrik. Arbetarna måste dock här gå i strejk ett par månader innan överenskommelse kunde träffas. Rörarbetarnas avtal blev av

Järnsvarvarna vid K. M. W. 1898.

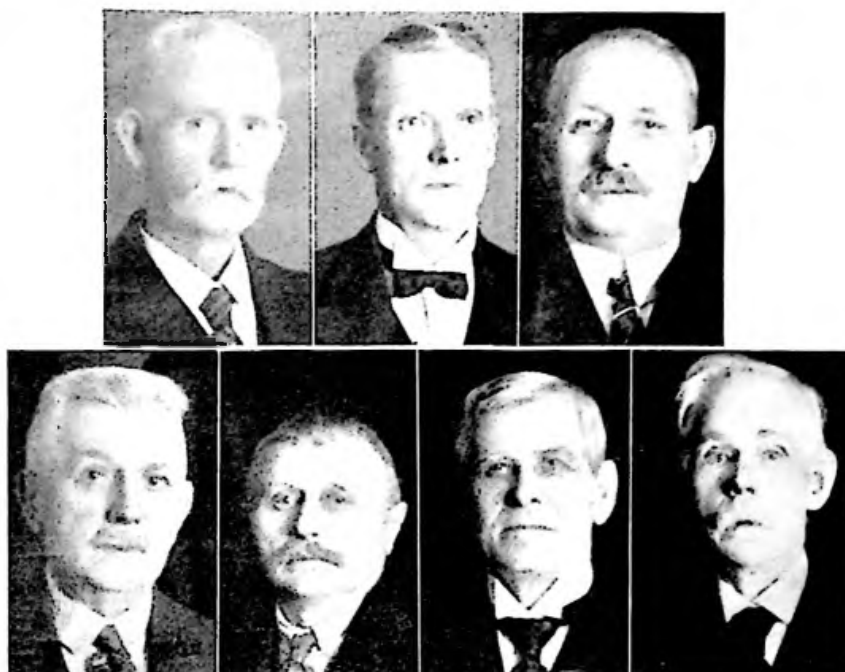
arbetsgivarna uppsagt hösten 1933. Någon uppgörelse kunde ej träffas, utan konflikt utbröt den 8 januari 1934, som varade till den 14 februari samma år. Konflikten löstes i samband med uppgörelsen i den stora byggnadskonflikten. Resultatet av denna strid blev att rörarbetarna fick vidkännas smärre lönereduceringar i likhet med vad som förut drabbat verkstadsarbetarna och en del andra arbetargrupper.

Avdelningen har även haft en tvist hänskjuten till arbetsdomstolen. Det var under år 1931 och tvisten gällde utbetalning av lön och dagtraktamente till ett 15-tal resemonter vid K. M. W. Dessa arbetare voro på arbete vid Östrands sulfatfabrik samt någon mer fabrik, då de bekanta oroligheterna utbröt i Ådalen och arbetet helt spontant nedlades vid flera fabriker i dessa distrikt. Att våra medlemmar ej ville kvarstanna i arbetet under dessa orosdagar är ju inget att förvåna sig över. Verkstaden vägrade att betala lön och dagtraktamente för strejkdagarna. Vårt förbund uttog då stämning på verkstaden till arbetsdomstolen. Målet var före en gång, varvid det blev uppskov. Det blev sedan förlikning i tvisten och målet avskrevs av domstolen.

Avdelningens arbete är uppdelat å klubbar vid de olika arbetsplatserna. Sådana verkstadsklubbar finnas vid K. M. W.; Wennbergs verkstad, Spadfabriken, rörfirmorna, varvet, resårfabriken och bilverkstäderna. Den yngsta av dessa klubbar är Bilreparatörsklubben, där arbetarna organiserades 1931 och där avtal nu upprättats med 16 bilverkstäder. Inom avdelningens verksamhetsområde finnes kollektivavtal upprättat vid alla arbetsplatser utom Resårfabriken. Några av klubbarna ha i minnesskriften lämnat en kort resumé över sitt arbete, till vilken jag hänvisar.

Den av L. O. beslutade industriförbundsprincipen har avdelningen även försökt att tillämpa. Således överfördes ett 40-tal av avdelningens medlemmar, som hade anställning vid Skoghall, till sina respektive förbund. Modell- och maskinsnickare vid K. M. W. blevo den 1 jan. 1926 överförda från Träindustriarbetareförbundet till vårt förbund.

En annan sak, som i denna minnesskrift måste erinras om, är avdelningens och medlemmarnas offervilja när det gällt att hjälpa sjuka och nödlidande kamrater. I så gott som varje protokoll är det anslag, både mindre och större, till olika ändamål, men framförallt till sjuka. Några exakta siffror på vilka summor som på detta sätt utbetalats kan tyvärr ej lämnas. Det skulle kräva mycken tid och arbete.

De sju veteranerna från 1895. Överst: fr. v.: A. Gunnarsson, Ad. Eriksson, A. G. Spångberg. Nedtill fr. v.: G. A. Jansson, H. Jönsson, L. Larsson och J. Eriksson.

Och många gånger utskrivs ju bidragslistor på olika arbetsplatser och överlämnas det insamlade direkt till den behövande och bokföres därför ej i organisationens böcker. Det kan dock nämnas, att endast vid K. M. W. har under de sista 15 åren till sjuka kamrater insamlats 25,000 kronor.

Arbetslösheten är ju en företeelse som för avd. krävt både arbete och pengar, isynnerhet under de senare åren. Avdelningen har till arbetslösa utbetalt kr. 211,334:31. Endast under de sista fem åren har på grund av arbetslöshet fristämplats 27,387 veckor. Arbetslösheten är en mäktig predikare mot det system, som alstrar nöd och umbärande för miljoner människor runt om i världen, medan jorden bär rika skördar och produktionsapparaten står på höjden av teknisk fulländning. Mitt i överflödet, som pressar ner spannmålspriserna till en för lantbrukarna ruinerande nivå och där statsmakterna med oerhörda summor måste hjälpa till för att hålla priserna uppe, irra hem-

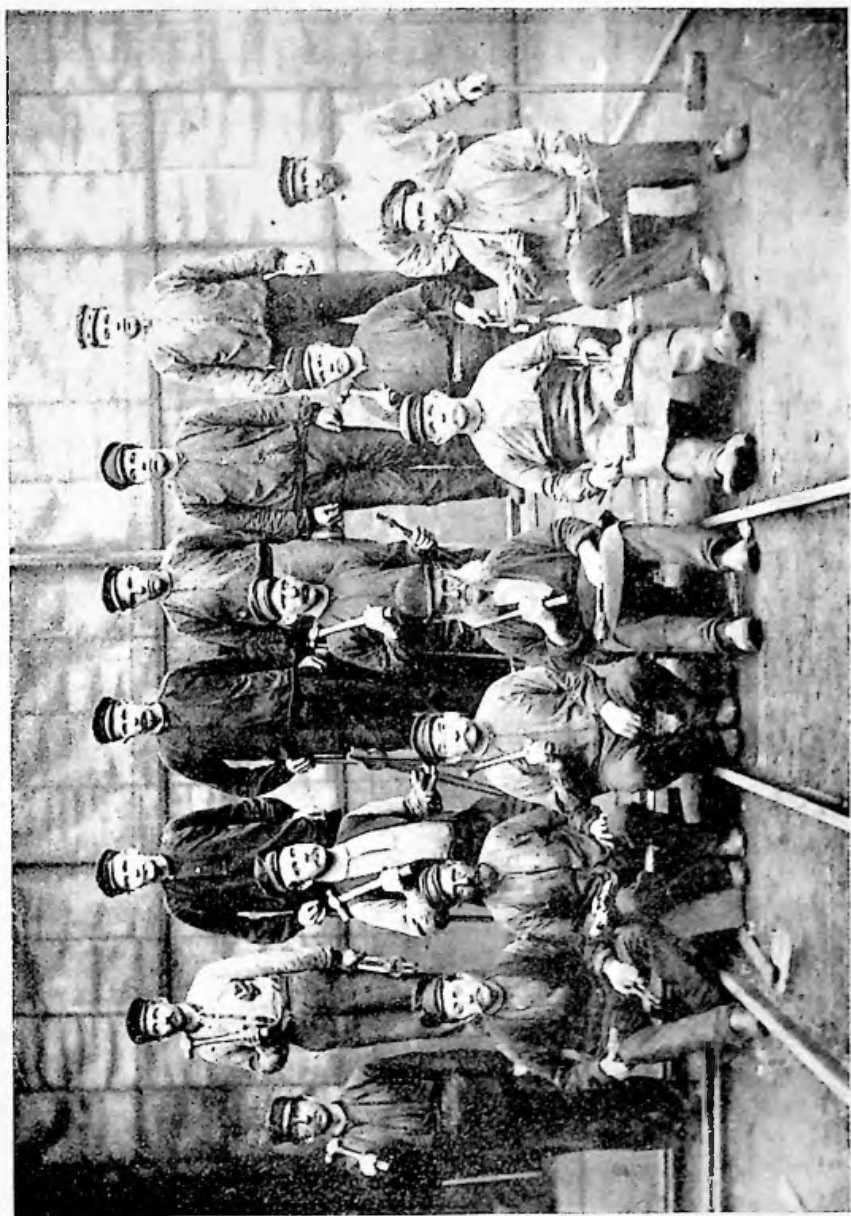
och förvärvslösa omkring i namnlöst elände. En produktionsordning, som så tydligt demonstrerar sin bristande ändamålsenlighet, kan icke i längden uppehållas. Den är dömd att gå under och att ersättas med ett förnuftigare system.

Folkets hus-frågan synes ha intresserat medlemmarna alltsedan avdelningen bildades. År 1899 anslog avd. 100 kr. till ett Folkets hus och sedan upprepades detta vid flera årsmöten, så att avd. slutligen hade insatt i Föreningen Folkets hus 700 kr., varjämte den vid upprepade tillfällen bisträckte med större eller mindre lån. Dessutom deltog medlemmarna med stort intresse att insamla penningar medelst festtillställningar, insamlingar o. d., varjämte en stor del av avdelningens medlemmar även förskaffade sig egna andelar. Denna folketshusförening kunde ändå inte uppehållas utan råkade komma i ekonomiska svårigheter, vilka slutligen ledde till att dess fastighet, ursprungligen ett bostadshus, måste försälas, vadan arbetarorganisationerna återigen stodo utan lokaler.

Sedan har en ny folketshusförening bildats, vari avd. inköpt andelar för 900 kr. Från år 1929 uttages en avgift av 10 öre pr medlem och vecka, som avsättes till en folketshus-fond. Denna fond uppgick vid årsskiftet till kr. 12,950:93. Från fonden har därutöver uttagits andelar i Folkets hus för 315 kr. till medlemmar som önskat erhålla sina andelar. Dessutom har ju många av avdelningens medlemmar på eget initiativ skaffat sig andelar. Om alla organiserade arbetare

En bild av K. M. W.

Smedlaget vid K. M. W. 1898.

i Karlstad gjorde lika stora ekonomiska uppoffringar, så skulle snart ekonomin för en folketshusbyggnad vara säkerställd.

Avdelningen har också lämnat ekonomiskt stöd i form av köp av andelar i den kooperativa rörelsen, Värmlands Folkblad m. fl. företag.

Ett rätt gott upplysnings- och studiearbete har bedrivits av avdelningen och klubbarna under årens lopp. Studiecirklar i skilda ämnen har varit i arbete. Dessutom har på avdelningens möten hållits föredrag och föreläsningar, inte bara i ekonomiska frågor, utan även i litterära ämnen. Avdelningen är kollektivt ansluten till A. B. F:s lokalavdelning.

Avdelning 13 har varit kollektivt ansluten till Karlstads arbetarekommun sedan kommunen bildades år 1902.

Från och med den 1 jan. 1931 hyr avdelningen expeditiionslokal på Östra Torggatan, vilket har visat sig vara nödvändigt att ha, särskilt då stor arbetslöshet är rådande.

Av de 40 personer, som voro med och bildade avdelningen, finnas nu endast 7 kvar i avdelningen. Dessa äro: G. A. Jansson, A. G. Spångberg, J. Eriksson, Ludv. Larsson, A. Gunnarsson, Adolf Eriksson och Håkan Jönsson.

Heder åt dessa veteraner!

Innan jag avslutar denna knapphändiga redogörelse, vill jag fästa uppmärksamheten på en liten detalj, som finnes i ett av protokollen från avdelningens andra arbetsår. Förtroendeman Ernst Blomberg var under de första åren rätt ofta på besök i Karlstad, dels för underhandlingar, dels för informationer och hjälp i organisationsarbetet. I dessa gamla protokoll kallas Blomberg »förrättningsförare». Vid ett besök hos avd. har Blomberg med en blyertspenna skrivit följande:

»Genomläst protokollen, funnit afdelningens arbete rätt godt, skulle önska att afdelningen utvecklar sig i den riktning den begynt samt vaktar sig för alla öfverdrifter.

Karlstad den 31/8 96.

E. Blomberg.

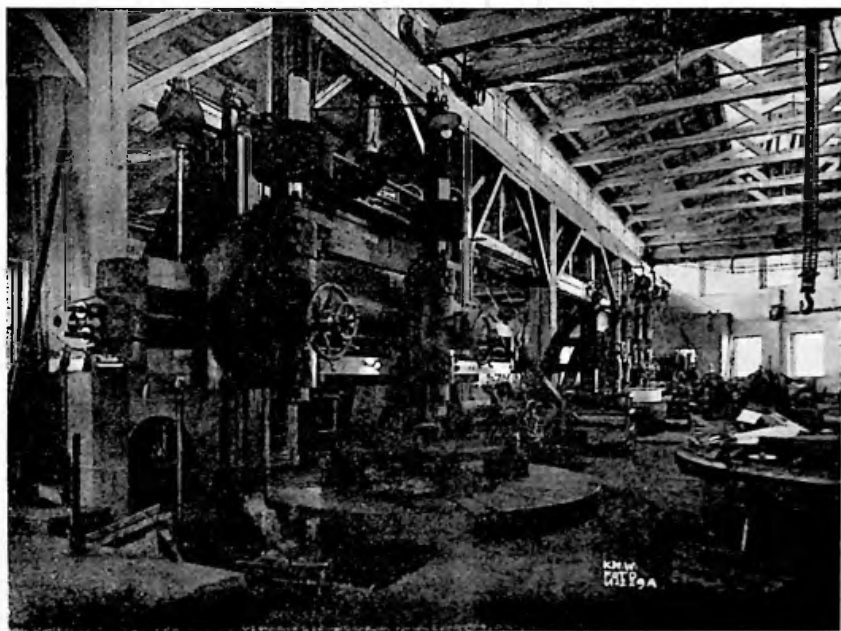
Man kan väl nu 40 år efter säga, att avdelningen följt det råd, som ombudsman Blomberg den gången gav.

Det skulle vara mycket som vore värt att anteckna, men man kan ju inte på några få sidor skriva mer än en ringa del av allt som under 40 år passerat i en livaktig organisation. Var och en förstår nog att det är ett oerhört arbete, som de olika kommittéerna och styrelserna utfört. Det förekommer ju nästan dagligen tvister och stridigheter

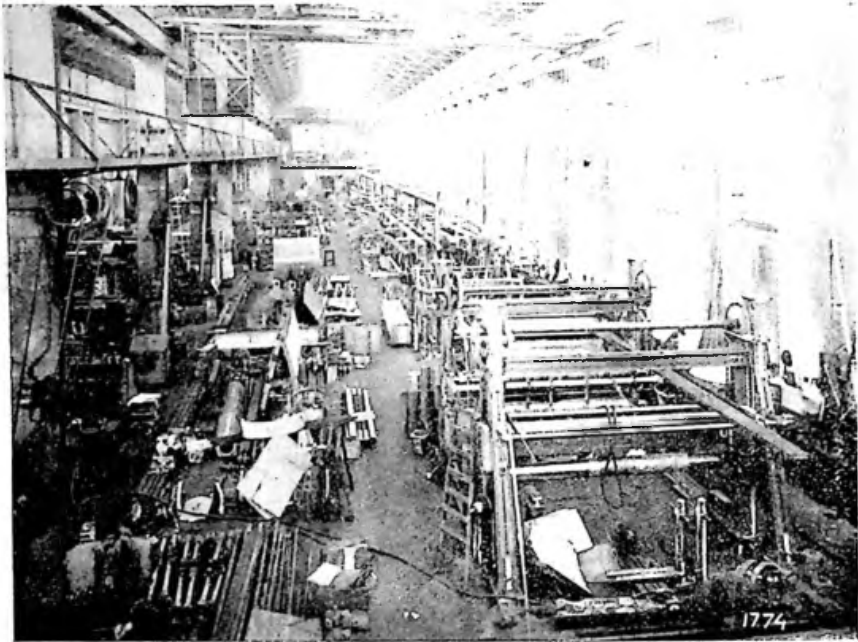
av olika slag, som måste ordnas upp. Huru många nätter, söndagar och annan fritid har ej offrats för att utföra organisationsarbete som alagts styrelsen? Inom avdelning 13 har det alltid funnits en trogen och hängiven elit, som arbetat efter bästa förmåga. Och då man bläddrar igenom protokollen fäster man sig vid många goda och präkliga kamrater som utfört ett gott arbete, men som nu gått hädan. Vi böja våra huvuden i vördnad för alla dem, som kämpat i våra led och nu vila efter väl utfört värv.

Det är flera medlemmar som alltsedan avdelningens första verksamhetsår tillhört avdelningen och ännu aktivt tar del i arbetet. Till Er alla bringas ett ärligt tack.

En fackförening och dess arbete blir ofta klandrat. Och det må villigt erkännas, att många brister vidlåda den fackliga verksamheten. Men samtidigt måste sägas, att resultaten många gånger skulle ha varit bättre därest alla medlemmar hjälpt till i arbetet. Föreningen har dock efter måttet av sina möjligheter gjort sin insats i kampen för bröd och människovärdigare förhållanden.

Svarveriet vid K. M. W. (före ombyggnad).

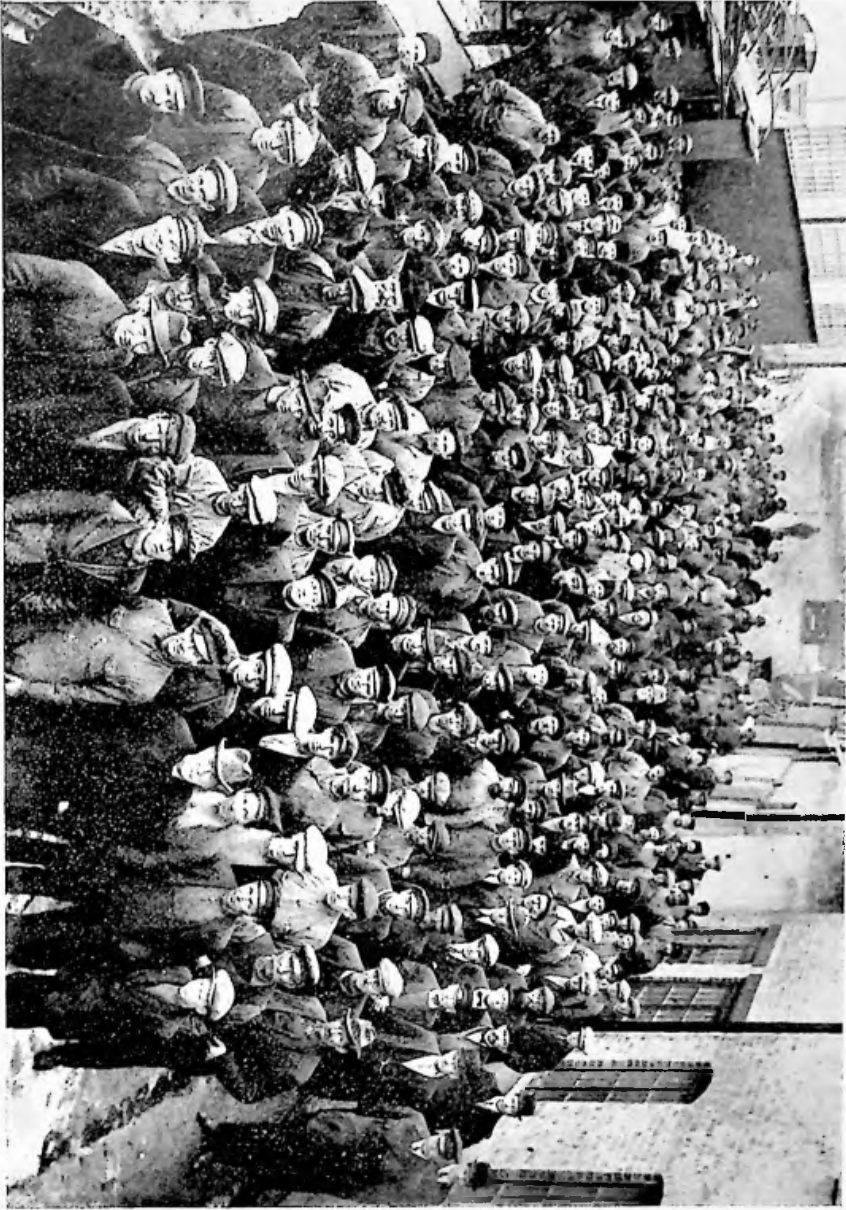

Monteringshallen (K. M. W.).

Må vi alla och envar hjälpas åt att göra vår avdelning stark och kampduglig samt att söka fostra medlemmarna till duktiga människor, rustade att medverka på olika områden i livet — fast beslutna att göra det bästa av situationen — i sitt eget, i arbetarklassens och hela samhällets intresse.

Karlstad i april 1935.

Valter Pettersson.

Arbetary och tjänstemän vid K. M. W.

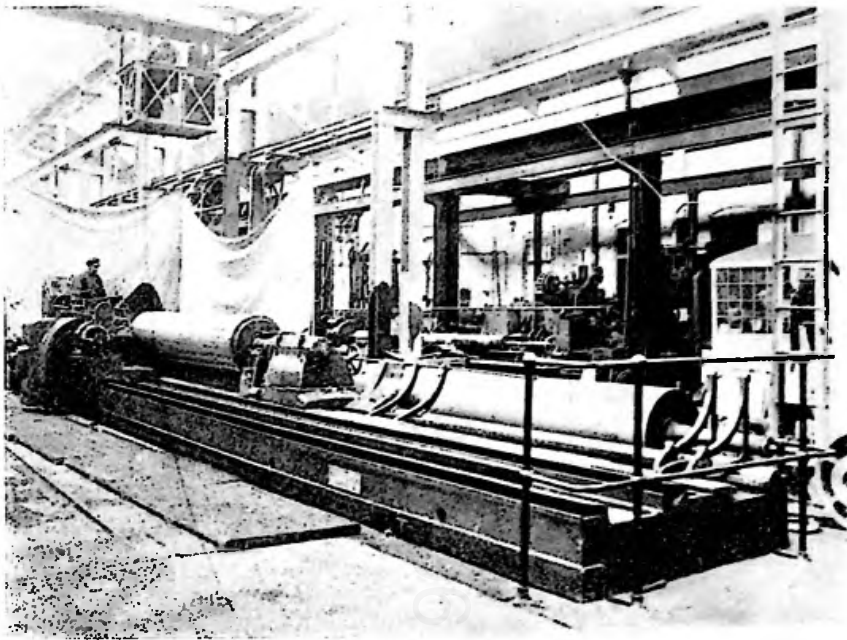
Metallarbetareklubben

vid Karlstads mek. verkstad 15 år

Metallarbetarefackföreningen i Karlstad firar i år sitt 40-årsjubileum. I anslutning härtill skall vi ägna även metallarbetareklubben vid K. M. W. en smula uppmärksamhet på grund av att den i år kan fira sin 15-åriga tillvaro. Femton år är ju för en organisation ingen lång tid. Men under dessa femton år har klubben hunnit med att uträtta mycket för medlemmarnas bästa. Och klubben har alltjämt en stor uppgift att fylla. Den egentliga anledningen till att frågan om dess bildande blev aktuell var den, att när kompensationsstrejken 1920 utbröt var K. M. W. den enda arbetsplats i Karlstad, som sorterade under verkstadsföreningen. Avdelningen ansåg det därför lämpligt att en klubb bildades, och detta skedde alltså 1920. Klubben ställdes omedelbart på ett hårt prov, i det den fick genomkämpa en två månader lång konflikt för att erhålla kompensation för den förkortade arbetstiden, som genomförandet av åttatimmarslagen medförde.

Till klubbens första styrelse valdes: ordförande Robert Dahlén, övriga ledamöter A. Allenby, L. J. Bäckström, F. Ekman och O. Örtlund. Detta första verksamhetsår blev ett av de mest krävande och arbetssamma som klubben hittills genomgått. Vid företagens omröstning för eller mot strejk beslutade klubben med samtliga röster mot 4 att gå ut i strid för att erhålla kompensation för åttatimmarsdagens genomförande.

Under den strid som nu följde var sammanhållningen och kampviljan den bästa tänkbara. Som ett bevis på detta kan nämnas att flera av medlemmarna tog av sitt lilla strejkunderstöd och delade med sig till de kamrater, som hade det sämre ställt. På detta vis insamlades omkring 500 kronor. Även utomstående visade förståelse för denna konflikt. En insamlingslista bland allmänheten gav 823 kronor till resultat. Från Karlstads kooperativa handelsförening fingo de strejkande fisk till inköpspris. Dessutom anordnade stadens biografägare gratis föreställningar för de strejkande. Det kan nämnas som en kuriositet, att det vid dessa föreställningar var flera av arbetarna som för

Slipmaskin (K. M. V.).

första gången bevistade en biografföreställning. Sedan striden pågått under två månader kom det till en uppgörelse mellan verkstadsföreningen och Metallindustriarbetareförbundet, vilken innebar en ökning av 6 öre pr timme.

En kort tid efter denna uppgörelse stegrades priserna på konsumtionsvaror. Med anledning härav måste klubben gå in till verkstadsledningen med en begäran om en ökning av timpenningen med 25 öre för att arbetarnas levnadsstandard ej skulle sänkas. Vid den underhandling som nu följde var verkstadsledningen villig att gå med på en ökning av 5 öre. Så småningom kom en uppgörelse till stånd vilken för arbetarna innebar att timpenningen ökades i genomsnitt med 27 öre pr timme. Men samtidigt bortföll det dyrtidstillägg som förut utbetalats på timpenningen.

Endast några månader efter denna lönerörelse kom verkstadsledningen med krav om att våra löner skulle sänkas med 15 %. Efter långvariga underhandlingar måste klubben finna sig i att gå med på att lönerna sänktes. Nu började en tid, då lönesänkningar och per-

Hyvleriet vid K. M. W. (före ombyggnad).

mitteringar gingo hand i hand. År 1922 inträdde en liten ljusning på arbetsplatsen, som varade till 1925, då vi fingo vidkännas en lockout, som varade i fjorton dagar. Orsaken till denna var att Sv. elektriska arbetareförbundet kommit i konflikt med verkstadsföreningen. Detta förbund tillhörde ej L. O. Lockouten var omotiverad, enär Metall ej haft något med detta förbund att göra.

År 1928 i maj deltog klubben i den av L. O. anordnade proteststrejken mot kollektivavtalslagen och lagen om arbetsdomstol. Vid denna arbetsnedläggelse beslöts att arbetet skulle inställas tisdagen den 22 maj kl. 2 e. m. för att återupptagas följande dag vid vanlig tid.

Under de 15 år som gått har de mest brännande frågor som klubben haft att taga ställning till varit orättvisa permitteringar, vägran att utbetala gällande minimilöner samt ofta återkommande ackordsreduceringar. För insamlingar till sjuka kamrater har klubbens medlemmar visat god vilja och förståelse. Under klubbens 15-åriga verksamhet har till detta ändamål insamlats omkring 25,000 kr. Även för folketshusfrågan har en stor insats gjorts. År 1928 tillsattes en man

på varje avdelning för att handha försäljningen av andelar för Folkets hus, och har detta givit ett gott resultat.

Vid klubbens bildande var medlemsantalet 236 och är för närvarande 361. Ännu finnas några arbetare, som inte vill förstå vikten av att tillhöra sin organisation. Men det är några av dessa som är mindre önskvärda som medlemmar, varför vi säkerligen äro mera be- tjänta av att de stå utanför. Vi har ännu kvar i klubben sju gråhårs- män, vilka voro med och togo initiativet till bildandet av metallar- betarefackföreningen i Karlstad för 40 år sedan. Av dessa står fortfa- rande 5 kvar på arbetsplatsen.

En av dessa är Adolf Eriksson, som ännu innehar uppdraget som avdelningens revisor. För dessa gamla kamrater, som år 1895 vågade den stora risken att bilda fackförening (vilket många gånger var detsamma som att bli körd från arbetsplatsen och uppförd på svarta listan) får vi i dag blotta våra huvuden.

Till sist hoppas vi att klubben fortfarande — trots olika politiska åsikter medlemmarna emellan och vissa borgerliga krav på en klass- lagstiftning mot fackföreningsrörelsen — fortsätter sin kamp för att tillvarata arbetarnas intressen fram till det stora slutmålet: socia- lismens genomförande.

Fritz Ståhlbom.

EN BRA SKO

av förnämsta fabrikat finner Ni
hos oss.

**STOR SORTERING.
LÅGA PRISER.**

Bergqvists Skoaffär

Svetsare i arbete
med skärapparat
(Wennbergs).

Wennbergs verkstads- klubb

◆

A.-B. C. J. Wennbergs mek. verkstad är en av de få verkstäder, som ännu ej anslutit sig till Verkstadsföreningen. Huruvida detta är till fördel för arbetarna eller ej kan ju diskuteras. Ett faktum är dock att några konflikter vid verkstaden aldrig förekommit, utan att därför arbetarnas intressen blivit lidande därpå.

Vid verkstaden har anslutning till avdelning 13 förekommit redan från avd:s första verksamhetsår. Enligt matrikeln var 3 arbetare vid Wennbergs anslutna till avdelningen 1895, ytterligare 3 anslöt sig 1896 och 6 år 1897.

I förbundets tidning Järnarbetaren för april 1898 finnes ett kort meddelande från Karlstad. Där skrives angående Wennbergs verkstad följande: »Vid den andra verkstaden, fabr. Wennbergs, har med avseende å timlönen förhöjningar medgivits, ungefär liknande de å Karlstads mek. verkstad. I stället för veckolön har här nu införts timlön, arbetstiden förkortats, procent å övertid, resp. 25 och 50 proc. för kväll-, natt- och söndagsarbete medgivits samt 5 öres tillägg pr timme för arbete utom verkstaden erhållits. Allt detta fanns icke

förut, i alla händelser om det medgavs någon gång var det rent godtyckligt. Det arbetar å denna verkstad 18 man. För dessas del måste resultatet betraktas som ganska gott och för övrigt har lönerörelsen i Karlstad förlupit så att man i det hela har anledning känna sig tillfredsställd med densamma.»

Enligt protokoll från ett avdelningsmöte den 13 maj 1899 framställdes från arbetarna vid Wennbergs verkstad en begäran om hjälp av avdelningen för åstadkommande av löneförhöjning. För att ordna denna fråga valdes en kommitté på tre personer, två från Wennbergs och en från K. M. W. På nästa möte den 6 juni rapporterade kommittén, att den framställt en begäran av 3 öres förhöjning för de 6 arbetare som tillhörde fackföreningen. Men fabr. Wennberg höjde i stället timlönen med 1 öre för samtliga arbetare. Troligen var man ej nöjd därmed, ty det föreslogs nu från Wennbergs arbetare att man skulle uppsätta en skriftlig resolution med begäran om löneförhöjning, och skulle denna resolution undertecknas av Wennbergs arbetare. Mötet beslöt dock att höra förbundsstyrelsens utlåtande i frågan.

På följande avdelningsmöte meddelade ett av ombuden i kommittén, att arbetarna lämnat felaktiga upplysningar så till vida, att fabr. Wennberg givit i medeltal en ökning av 3 öre pr timme under innevarande år och inte endast 1 öre, som förut uppgivits. I anledning härav avskrevs frågan och kommittén upplöstes.

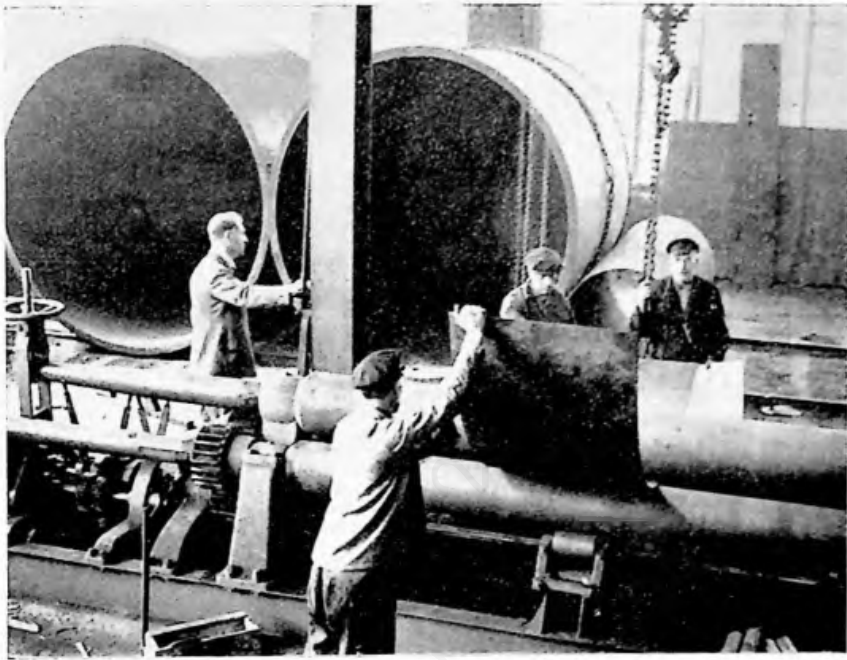
Verkstadsklubben bildades 1904 och anslutningen till organisationen blev nu ganska allmän. Den första egentliga lönerörelsen kom 1905, då på ett möte i febr. beslöts att söka förbundets stöd för en löneökning av 5 öre pr man och timme. Emellertid ville ej förbundsstyrelsen då biträda framställningen på grund av pågående underhandling med Verkstadsföreningen om minimilöner. Vid en direkt framställning från klubben till verkstadsledningen lyckades man dock få ett par öres förhöjning åt en del medlemmar. I början av år 1906 träffades kollektivavtal med verkstaden på i huvudsak samma grunder som det då nyligen träffade avtalet mellan vårt förbund och Verkstadsföreningen. Denna princip att följa avtalen med Verkstadsföreningen har också sedan följts och i nu gällande avtal finnes en bestämmelse om, att om under avtalstiden nytt avtal träffas vid de till Verkstadsföreningen hörande företagen, skall detsamma tillämpas vid Wennbergs verkstad.

Storstrejksåret förlorade vårt förbund en hel del medlemmar, den stora uttaxeringen var nog mer än somliga kunde bära. Det synes som om manfallet vid Wennbergs varit särskilt stort. Klubbens verk-

Arbetare vid Wennbergs på väg hem.

samhet synes enligt protokolls-boken legat nere från i mars 1909 till i december 1913. Medlemsantalet var enligt vad som rapporterades endast 9. Enligt vad som framgår av protokollet är det menigne att klubbarbetet nu skall sättas i gång på allvar, styrelse väljas och en kampanj för att värva nya medlemmar skall sättas igång. I januari 1914 hölls ett möte, vid vilket rapporterades att 4 nya medlemmar vunnit inträde. Även diskuterades att uppsäga avtalet, men frågan bordlades. Ett senare möte, som dock ej är protokollfört, gav antagligen till resultat att avtalet blev uppsagt, men något nytt avtal blev ej träffat. Orsaken till att detta möte ej blivit protokollfört får nog sökas däri att nästan samtliga organiserade arbetare, däribland klubbstyrelsen, slutade sina anställningar och sökte sig till andra platser, så att 1916 var nog medlemsantalet det lägsta det någonsin varit, endast 3 medlemmar. År 1917 anslöt sig många yngre arbetare i plåtverkstaden till förbundet och även några förut organiserade arbetare fingo anställning i plåtverkstaden. I början av år 1918 återvände en

Valsning av plåt (Wennbergs).

del av dem som ett par år tidigare slutat vid varkstaden. Nu igångsattes en kraftig agitation för att förmå de oorganiserade att inträda i förbundet, vilket även på grund av de oroliga tiderna lyckades. Klubbens arbete blir livligare. Många förbättringar i lönehänseende vinnas, men något bindande avtal med verkstaden upprättas ej på grund av de onormala tiderna. Medlemsantalet ökas oavbrutet och nästan samtliga arbetare äro organiserade. I slutet av år 1921 sker en mycket stark försämring av konjunkturerna, det blir reducering av lönerna, inskränkning av arbetstiden och permitteringar. Sålunda var i slutet av 1922 och början av 1923 nästan samtliga arbetare vid verkstaden permitterade under en tid av 4—5 månader. Under 1923 blir arbetstillgången bättre och arbetstiden åter normal. Men extra uttaxering till förbundet gör, att medlemsantalet åter sjunker. En viss modlöshet hade gripit medlemmarna. Inget avtal existerar nu och klubben för en tynande tillvaro. I slutet av år 1929 sker åter en kraftig uppryckning, vilket ger till resultat att ett nytt

avtal träffas år 1930 mellan verkstaden och vårt förbund. Detta avtal är i det väsentliga likt verkstadsavtalet, dock i vissa punkter något bättre.

Arbetsantalet vid verkstaden var störst omkring 1917—1920, då det höll sig omkring 100. Nu sysselsätts, med gjutare inberäknade, ett 60-tal arbetare.

Tillverkningen vid verkstaden var vid tiden för klubbens bildande till framåt 1920 mestadels bogserbåtar, ångmaskiner och ångpannor, för att sedan mer och mer ha övergått till tillverkningar till cellulosa- och pappersfabriker.

Medlemsantalet i klubben var vid årsskiftet 41. Gjutarna vid verkstaden tillhör Gjutareförbundet. Några förskjutningar i medlemsantalet har sedan skett, än uppåt, än nedåt, beroende på arbetstammens förändringar. Några uteslutningar har på senare år ej förekommit. Detta beror nog på att medlemmarna fått en bättre förståelse för organisationens betydelse än tidigare varit fallet. Och även det studie- och upplysningsarbete som bedrivits inom klubben har väl i någon mån burit frukt. Ännu föreligger många arbetsuppgifter för klubben och nya problem uppstår väl under kommande år. Vi hoppas dock att vår klubb nu är så pass grundmurad, att den skall tåla kommande tiders påfrestningar och att vi med tillförsikt kan gå framtiden till mötes.

O. E—n och E. G—d.

Innan Ni packar

för semesterresan behöver Ni en hel del nytt i ekiperingsväg.

ALLT FÖR SEMESTERN —
såsom skjortor, slipsar, pyjamas, baddräkter, ljusa byxor etc., får Ni förmånligast hos

Handels-A.-B. Warumagasinet
KARLSTAD.

Varvsarbetareklubben

Värmlands Rederi A.-B. började sin varvsrörelse år 1918. Man sysslade först huvudsakligen med nybyggnad av prämar, s. k. läktare. Senare ha byggts 3 fartyg för östersjöfart och en fiskekutter. Under år 1934 byggdes en skuta av plåt, speciellt byggd för transport av socker till Karlstad och övriga vänershamnar. Under de sista åren har mest arbetats med reparationer av fartyg å slipen och under sommarens utföres mycket arbete i hamnen under tiden som fartygen los-sar och lastar. Arbetarna voro till att börja med organiserade i flera fackförbund, såsom Träindustriarbetareförbundet, Träarbetareförbundet, Metallindustriarbetareförbundet och L. S. Endast träarbetarna hade avtal på arbetsplatsen. För att få en bättre sammanhållning bildades den 7 november 1919 Varvsarbetareklubben. Denna skulle

Arbetarna vid varvet, Kanikenäset.

omfatta alla organiserade arbetare på platsen. Så småningom framfördes på klubbens möten frågan om att alla arbetare vid varvet borde tillhöra ett och samma förbund. På ett möte den 20 augusti 1920 beslutades också enhälligt att övergå till Metallindustriarbetareförbundet.

Under de första åren av klubbens verksamhet var arbetet inom densamma mycket livligt. Möten hölls varje månad och frågor av skilda slag diskuterades, framställningar gjordes till arbetsgivaren om löneförhöjningar och förbättringar av verkstäderna m. m. Flera gånger har frågan om arbetsnedläggelse diskuterats och beslutats, men efter flera förhandlingar har alltid överenskommelse träffats i godo. Under tiden 1921 till och med 1928 fanns ej något avtal, men förekom dock förhandlingar om löner m. m. I början av år 1929 upprättades avtal i ungefär likhet med verkstadsavtalet. Detta avtal har sedan år från år prolongerats. Arbetstillgången har under de sista 12 åren ej alltid varit så synnerligen god. Permitteringar har tidvis förekommit i ganska stor omfattning. Förtjänsten har därigenom för de flesta arbetare varit långt ifrån tillfredsställande. Organisationen har dock alltid varit till stor nytta. Sammanhållningen har varit bra och ett gott kamratskap har varit rådande.

F. Bengtsson.

Skuta byggd vid varvet, Kanikenäset, 1935.

O. W. Karlsson

En av dem som utfört och ännu utför ett gott och intresserat arbete inom Karlstads Metallarbetarefackförening är O. W. Karlsson. Han har tillhört avdelningen sedan år 1898 och under många år varit än ordförande, än sekreterare. Det är åtskilliga lönerörelser och förhandlingar av olika slag, som »Ove» deltagit uti. Han har representerat avdelningen på flera förbunds- och L. O.-kongresser. En karaktärsfast människa, som ej låter dagtinga med sin övertygelse. Han håller styvt på att stadgar och beslut skola efterlevas, och då han ibland strider härför, så kanske han någon gång kan trampa en och annan på tårna. Som Ove är gammal i gäle, när det gäller fackföreningsarbetet, så gå vi ofta till honom för att få en tolkning av en sak eller höra hans omdöme i en fråga. Och även om man kanske ej alltid är av samma mening som han, så respekterar man hans ärliga uppsåt.

Karlstads metallarbetare vilja härmed i denna minnesskrift passa tillfället och bringa dig ett varmt tack för allt oegennyttigt arbete du nedlagt, och vi hoppas att än i många år få räkna med dina tjänster.

V. P—n.

En hedersman

J. H. Pettersson, vanligen kallad »Svarvarepelle», var en av de gedignaste medlemmar avd. 13 haft. Han ingick i avd. samma år den bildades. Sedan var han också den intresserade medlemmen till sin död. Då han yttrade sig på våra möten, hade han alltid något av värde att säga. Framförallt lyssnade vi, som då voro unga, med förtjusning till hans anföranden.

Undertecknad samarbetade flera år i avdelningsstyrelsen med vännen J. H. P., och många ljusa minnen har jag av honom från den tiden. Ett av dessa vill jag här framföra.

Det var under den stora verkstadslockouten 1905. Denna strid började den 10 juni och pågick till medio av november. Någon dag i september inkom från förbundsexpeditionen en skrivelse, vari för-

bundsstyrelsen omtalar, att den har för avsikt att lämna medlemmarna extra hjälp i form av hyresbidrag vid kvartalsskiftet som då förestod. Avdelningsstyrelsen blev därför anmodad att undersöka vilka medlemmar som resterade för hyra samt summan därav. Utöver detta skulle sedan styrelsen insända uppgift över det belopp som krävdes till detta ändamål. Samtidigt framhöll förbundsstyrelsen, att det inte var säkert att vi kunde få den summa vi begärde. Sedan vi företagit denna undersökning, och det blev naturligtvis en rätt så stor summa, ty flertalet medlemmar resterade för två à tre månader, så beslöto vi att avrunda denna summa uppåt till jämna 100-tal. Vi hade inom styrelsen den bestämda uppfattningen att vi skulle få endast en viss procent av det vi begärde. Någon tid därefter kom kassören till mig och omtalade att han från förbundsexpeditionen erhållit hela den begärda summan. Samma dag jag fått veta detta, träffade jag händelsevis J. H. P. ute på gatan. Helt naturligt omtalade jag den glada nyheten för honom. Att märka är att J. H. P. hade eget hus, varför icke vare sig han eller andra dåvarande husägare kunde komma i åtnjutande av hyresbidrag, en sak som flera husägare voro mycket missbelättna med. Alltså, jag omtalade för honom att vi fått hela den summa vi begärde, och jag har aldrig sett en persons ansikte återspegla en så uppriktlig glädje som hans gjorde vid detta tillfälle. Att andra småsinta husägare blevo missnöjda och avundsjuka, då de fingro veta nyheten, förminskar inte min aktning för Svarvarepelles innerliga glädje. Denna lilla sannfärdiga händelse visar bättre än långa artiklar, vilken hedersman J. H. Pettersson verkligen var.

O. W. K—n.

 <p>KARLSTADS FISKREDSKAPSFABRIK</p> <p>KATALOG</p>	<p>ALLT FÖR FISKET förmånligast hos Karlstads Fiskredskapsaffär</p>	<p>Låt oss avhjälpa felen på Eder cykel. Omsorgsfullt arbete. Billiga priser.</p>
<p>Ö. Torggatan 8. Karlstad. Tel. 1168. Katalog gratis på begäran.</p>	<p>Vikens Cykel- & Sportaffär Vikensgatan 20. - Tel. 1776.</p>	

En hälsning

När man erinras om, att Metallindustriarbetareförbundets avd. 13 nu i dagarna fyller 40 år, så går mina tankar gärna tillbaka till de 15 år jag tillbringat vid Karlstads mek. verkstad.

Man minnes den oerhört snabba utveckling, som skett på det maskinella området, där elektriciteten och de senaste maskinkonstruktionerna i stor utsträckning ersatt ångan och handkraften. Man behöver bara erinra om de gamla lyftkranarna, som drogos för hand, och man minns nog de gamla maskinerna, som fingo hålla på med ett arbete i åtta dagar, samma arbete som nu utföres på lika många timmar.

Det ljusaste minnet går dock till den präktiga och kamratliga, inte så litet »värmländskt sorglösa» arbetarkår, som man kom i beröring med vid Karlstads mek. verkstad. Men där fanns även ledaregestalter av hög resning. Man behöver endast nämna namnen Svarvare-Pelle, Alfr. Johnsson, »O. W.» m. fl., vilka gjort betydande insatser för arbetarrörelsen i Karlstad. Och de unga entusiasterna, som en morgon tågade ned till Karlstads Central för att med sång uppvakta de fångna Sandömännen, glömmes man icke gärna.

Undertecknad, som år 1905 kom från en grannstad och gjorde bekantskap med arbetarna vid Karlstads mek. verkstad, frapperades av det ovanligt goda kamratskapet, där det ej fanns spår av översitteri eller yrkeshögfärd. Alla voro lika »skojfriska» mot alla.

Vid »Järn & Metalls» möten gingo naturligtvis vågorna ibland höga, och gnatet på styrelsen, som aldrig uträttade nog mycket, fanns där, men någon större oenighet förekom ytterst sällan. Vid de stora konflikterna 1905 och 1909 var enigheten konstant.

Då jag satts i tillfälle att i avdelningens minnesskrift meddela dessa mina intryck, så vill jag sluta med den förhoppningen, att det goda kamratskap, som alltid varit till finnandes mellan avdelningens medlemmar, måtte bliva bestående i fortsättningen, och att den i ordets bästa bemärkelse stolta arbetarstam, som samlats i avdelningen, där skall finna ett säkert stöd för sina berättigade strävanden.

Leve Metallindustriarbetareförbundets avd. 13!

Andr. Johansson.

En orientering i sjukkassefrågan

Under de 40 år avdelningen arbetat ha stora förändringar i för arbetarklassen betydelsefulla frågor skett, icke minst på lagstiftningens område.

Sålunda tillkom 1901 olycksfallsförsäkringslagen, som efter en blygsam början i flera repriser förbättrats, så att man kan säga, att f. n. denna lag helt visst är bland de bättre.

Vidare har vi lagen om allmän folkpensionering, vilken lag i dessa dagar undergår en granskning i syfte att förbättras. Utgången härav kommer att visa sig inom den närmaste tiden.

Även kan nämnas lag om medling i arbetstvister, lag om kollektivavtal, lag om arbetstidens begränsning, lag om arbetslöshetsförsäkring och slutligen ny sjukkasselag. Då denna lag är tämligen okänd, men utan tvivel berör så gott som alla läsare av denna jubileumsskrift, har det ansetts lämpligt att i korthet redogöra för de viktigaste bestämmelserna däri.

Den nya sjukkasselag som antogs 1931, sedan den två gånger förut avslagits i riksdagen, sista gången med 1 rösts majoritet i första kammaren, trädde i kraft 1 januari 1932, med en övergångstid av tre år. Alltså är lagen nu i sin helhet genomförd från detta års början.

Vari består då de nya bestämmelserna i denna lag? Jo, i organisatoriskt hänseende däri, att sjukkasseverksamheten är uppdelad mellan tvenne olika sjukkassor, lokalsjukkassan och centralsjukkassan. Vardera kassan är fullt självständig och svarar själv för sina egna utfästelser.

Inom varje kommun får finnas, med vissa undantag, endast en erkänd sjukkassa, en s. k. lokalsjukkassa. Undantag från denna regel gäller först de större städerna, som bilda eget centralsjukkasseområde, samt s. k. fabriksjukkassor, och en av dessa är Karlstads mek. verkstads personals erkända sjukkassa.

Vad är då denna lokalkassas uppgift?

Jo, den skall handhava sjukvårdsförsäkringen och sjukpenningförsäkringen för de första 90 dagarna. Därefter träder centralkassan till och ubbetalar fortsatt sjukpenning intill 730 dagar, om sjukdomen fortsätter så länge.

Sjukvårdsförsäkringen innebär, att ersättning för den läkarvård som den sjuke behöver utgår med 2/3 av det belopp, som den sjuke

utgivit för läkarevården. Dock bör framhållas, att dessa 2/3 beräknas efter en taxa, som är fastställd av k. m. t. Begär läkaren högre kostnad, får den sjuke betala överskjutande belopp. I läkarvårdersättning ingår även 2/3 för läkarens resa till den sjuke. Inom Örebro-, Värmlands läns centralsjukkasområde har sjukvårdsförsäkringen ännu icke införts. Denna prestation skall enligt lag vara genomförd senast 1 jan. 1938. K. M. W.-personalens erkända kassa har emellertid helt nyligen beslutat att för sina medlemmar tillämpa sjukvårdsförsäkringen från 1 april 1935. Verkstadsbolaget, som förut betalat läkarvården för sina arbetare och deras hustrur samt minderåriga barn, har från 1 april borttagit denna förmån. Sjukkassan beslöt därför på sitt sammanträde den 28 mars att från 1 april genomföra sjukvårdsförsäkringen. Kostnaden härför är en månadsavgift av 35 öre. För denna låga premie äro även medlemmarnas barn under 15 år tillförsäkrade läkarvård på sätt som här sagts. Om sådana barn exempelvis måst intagas på sjukvårdsanstalt, som drives av staten, landsting eller kommun, så betalar kassan dessa omkostnader.

Vad är centralkassans uppgift?

Centralkassans uppgift blir, som förut framhållits, att vid sjukdom efter 90 dagar fullfölja utbetalning av sjukpenning intill 730 dagar för sådana sjukdomsfall. Dessutom skall centralkassan handhåva moderskapsförsäkring samt den offentliga moderskapsunderstödsverksamheten.

Moderskapsförsäkringen innebär att det utbetalas till kvinnlig medlem, dels barnmorskevård enligt viss fastställd taxa och dels moderskapspenning. Denna senare kommer att utgå med det belopp som kvinnlig medlem är sjukförsäkrad för, dock lägst 2 kr. pr dag. Är en kvinna försäkrad för 1 kr. eller kr. 1:50 pr dag, så skall hon vid ett sådant tillfälle ändå erhålla minst 2 kr. pr dag. Är hon sjukförsäkrad för högre belopp, utgår givetvis denna högre sjukpenning. Moderskaps hjälpen utgår för en tid av minst 30 och högst 56 dagar.

Så ha vi vidare moderskapsunderstödet. Detta utgår till alla kvinnor, som anses vara i behov därav. Detta är en hjälp till dem som icke äro med i någon sjukkassa. Behov anses föreligga, om för kvinna eller, om hon är gift, för makarna gemensamt det beskattningsbara beloppet till statlig inkomstskatt icke uppgår till 500 kronor. Märk väl: det beskattningsbara beloppet. Detta motsvarar i denna dyrortsgrupp en taxerad inkomst av för ensam kvinna kr. 1,750:— och för gift kvinna med två barn under 16 år kr. 2,900:—. Beloppet utgår

med 1 kr. pr dag under 30 dagar samt till vissa industriarbetarskor till högst 56 dagar.

Fördelarna i den nya lagen.

Fördelarna äro ju att prestationerna förbättrats, sjukhjälpstiden ökas till minst 730 dagar, sjukvårdsförsäkring införes, moderskapsförsäkring och moderskapsunderstöd genomföres. Och allt detta blir lika i hela landet.

För att kunna genomföra allt detta kommer statsbidraget att betydligt ökas, men även avgiftsökning från medlemmarna är ofrånkomlig. Statsbidraget beräknas ökas från 4 milj. till 12 å 14 milj. kronor.

Beträffande avgiftsökningen bör emellertid framhållas, att en sådan måst företagas även om inte den nya lagen tillkommit. De förutvarande avgifterna voro icke tillräckliga. Som bevis härför vill jag påpeka, att sjukkassan vid K. M. W. gick med en förlust för åren 1931—1932—1933 med icke mindre än kr. 21,122: 21. Dessa siffror må vi minnas då vi göra jämförelse med avgifterna före och efter den nya lagens införande.

Det är klart att en ökning av avgifterna i dessa tider är mindre välkommen, men betänk fördelarna. 90 dagars sjukhjälp eller 730 dagar. Idealet är ju, att en sjuk person bör ha hjälp så länge sjukdomen varar, men ett stort framsteg är ju ändå att få sjukhjälp såpass lång tid som två år.

Kanhända att det finns medlemmar, som äro missnöjda med de nya bestämmelserna. En del äro måhända missnöjda därför att sjukhjälp inte utbetalas för de tre första dagarna, en del för att inte sjukhjälp utbetalas vid olycksfall i arbete, och framställning för att få ändring i dessa bestämmelser föreligger också från sjukkassefolket. Även finns det sådana medlemmar, som tycka att det är påkostande att underordna sig vissa nyheter, de vilja behålla det gamla de äro vana vid, och dem kan man ju förstå. Men dessa bestämmelser måste vi underordna oss för att få statens bidrag. Detta är dock såpass värdefullt, att vi kan inte undvara det. Vi böra därför söka att tillgodogöra oss de förmåner som statsmakterna beviljat, ty detta är till nytta, icke endast för den sjuke och hans familj, utan även kommunen har stor fördel därav.

Förut har den sjuke fått sjukhjälp 90 eller möjligen 100 dagar. sedan har i många fall fattigvården måst anlitas, men efter de nya bestämmelserna, med en sjukhjälpstid av två hela år, har en betydande förbättring vunnits till småfolkets bästa.

O. W. Karlsson.

Då man ser på den ekonomiska redogörelsen för avdelningens 40-åriga verksamhet och tänker på hur det vid olika tillfällen i både tal och skrift framhålles hur mycket arbetstid som går förlorad genom arbetskonflikter av olika slag, och samtidigt vet att det inom avdelningens verksamhetsområde har utbetalats mer än dubbelt så mycket i arbetslöshetsunderstöd, än vad som är fallet i fråga om strejk och lockoutunderstöd, så frågar man sig: Vem bär skulden för detta? Genom arbetslöshet bland medlemmarna inom avdelningen har blott på de senaste fem åren, 1 jan. 1930—31 dec. 1934, rapporterats 27,387 arbetslösa veckor. Detta innebär att 164,322 dagar gått förlorade, detta av orsaker som ej medlemmarna råda över.

Klas Jonsson.

Avdelningsstyrelse och revisorer 1935:

Stående från vänster: Ad. Eriksson, revisor, Fritz Ståhlbom, v. sekr., Karl Zetterfeldt, revisor, O. W. Karlsson, v. ordf., K. J. Andersson, revisor; sittande fr. v.: G. Nilsson, sekr., Valter Pettersson, ordf., Klas Jonsson, kassör.

Historier från K. M. W.

Knallstål.

Man hör ibland av folk, som inte känner till verkstadsarbetarens speciella kynne, att alla verkstadsarbetare äro så elaka. Detta är sanning så till vida, att en verkstadsarbetare aldrig försummar ett tillfälle till att skaffa sig ett nöje på en annans bekostnad. I gengäld finner han sig alltid filosofiskt tillrätta även då han själv blir utsatt för ett spratt. Det är en gammal sed på alla verkstäder. Det är ett slags intelligensträning. Den andligen överlägsne briljerar kanske ibland mer än nödvändigt med sin förmåga, men det är ju ett ganska vanligt fel med alla människor. Och den i tankarna mindre kvicke kamraten tränas upp till mera påpasslighet och livlighet i sitt intellekt.

Allvarlig elakhet i ord eller handling är däremot mycket sällsynt på verkstäderna. Vad som av okunnigt folk uppfattas som elakhet är endast ett gemytligt skämt av speciell och yrkesbetonad art. Detta försvarar givetvis inte alla skämt som kunna förekomma. Ibland kan det bli för grovt, men även då detta är fallet, är avsikten aldrig att skada utan att roa sig själv och andra.

En smed hade fått en ny släggare. Det var en pojke uppifrån Ekshärad. En smula godtrogen och enkel men annars som folk är mest. Han ville gärna tala om smide, som han trodde sig förstå en hel del av. En dag fick smeden lust att driva med sin släggare.

— I eftermiddag får vi besvärligt arbete, ska du få se, vi ska smida knallstål, sa han försåtligt.

Släggaren vart mycket intresserad.

— För det mest brukar det gå bra, men det kan vara farligt, det kan explodera ibland, och då gäller det att akta sig.

Släggaren kom i spänning. Efter middagen hämtade smeden ett brett plattjärnsstycke — det var knallstål. Han värmdo det med mycken omsorg och många konster, kastade sand på när det började hettas, inskärpte allvarligt hos släggaren att snabbhet var av nöden, skickade undan honom ett ärendo, medan han droppade vatten på städet och såg förskräckligt allvarlig ut.

— Slå nu kvickt så mycket du orkar, så går det nog bra, men skulle det smälla, så akta dig, för då är det farligt.

Så tog han ut biten med fin hets på och släggaren drömde till att slå. Och det smäll. Som ett kanonskott. Släggaren släppte släggan i förskräckelsen och sprang ut. Om en stund stack han in huvudet och sa:

— Ä de farligt?

— Nej vars, kom in du!

Ny hets, nya vattendroppar och ny smäll, och släggaren försvann på nytt.

Under tiden hade samlats åskådare, och dessa gjorde inget försök att dölja sin

T. h. Alfred Johnsson och t. v. Ivan Hagberg, båda kända namn från avdelningens tidigare år. Hagberg tillhör ännu avdelningen. Johnsson avled genom olyckshändelse år 1918.

munterhet. Detta avkylde pojken en smula, så att han förstod att det var drift. Och sedan var han en lärdom rikare.

När Anton Gunnarsson och Kalle Gräsdalen förläste.

Skärgården utanför Karlstad har alltid varit verkstadsarbetarnas käraste tillhåll och är väl så ännu. Segling, fiske och friluftsliv på de många vackra holmarna, det är vad som mest tilltalar flertalet arbetare på sommaren, vintermete på vintern. Under veckans lopp håller man humöret uppe genom att tala vid varandra om sina upplevelser under föregående helger. Av vad som då berättas är inte allt riktigt sanning, men nära på. Om all den fisk som enligt uppgift metades upp somliga helger skulle kunna rymmas i Saluhallen, så finge säkert taket höjas flera meter. Och som det seglades och roddes sen!

Men ibland var det allvar. Hade man en vacker lördagskväll kommit ut till en holme långt ut och det blåste upp på söndagen, då kunde det bli nog så allvarligt av på hemresan. Båtarna voro ju ibland ganska små och primitiva. Många äro de som »gått till fiskarna» sådana dagar.

Men om det också lände olyckor ibland och om en helg också var aldrig så ruskig, så var humöret vid nästa helg lika gott och ivern att komma ut lika stor.

Vid ett tillfälle hade ett lag, bestående av svarvare Anton Gunnarsson, en hyvlare, som allmänt kallades Kalle Gräsdalen, samt tre stycken till varit ute på segling. På hemvägen fingo de stormbyar, så att båten kantrade mellan Gerholmen och Karlstad och alla fem kommo i vattnet. Tre av dem simmade mot Gerholmen, men Gunnarsson och Kalle Gräsdalen höllo sig fast i båten på varsin sida om denna. Båten låg nära ångbåtsrännan, så att på Gunnarssons sida var djupt vatten. Han fick då syn på en stor båt, som var på ingående, och började ropa till denna efter hjälp. Kalle Gräsdalen hade emellertid fått »bottenkänning» och kände sig trygg. Vattnet var grundare på hans sida. När Gunnarsson började ropa på hjälp, blev Kalle arg och ropade åt honom:

— Skrik inte så f—t, för här står jag på botten och trampar vatten.

När de så småningom kunde bedöma läget, var det inte så farligt. De reste upp båten och drogo den iland på Gerholmen. De tre som simmade för att, som de trodde, rädda livet blevo en smula snopna, då de kommo underfund med att de endast hade ett par fots vatten under sig. Glädjen blev stor, då alla voro lyckligt »räddades».

Yttersta domen.

Otto-Lars, som ifråga om fräsning ännu inte fått sin överman inom KMW., hade förr ett eget verktygsskåp under läktartrappan. I detta skåp förvarades alla fräsverktyg av värde, men där förvarades också proviant, stundtals också sådan proviant, som för några decennier sedan var både billigare och lättare åtkomlig än nu.

För detta skåp gällde samma regler som för det allra heligaste i Gamla Testamentets tempel. Till detta hade endast översteprästen nyckeln och ingen mer än han fick där inträda. Till Otto-Lars skåp hade ingen mer än han och de som voro av honom inbjudna rätt till inträde. Det var helgad mark. Där förekom så att säga nattvardsgång.

I skåpet fanns också en sittplats, avsedd att användas dels vid måltider under den då för tiden ganska långa arbetsdagen, dels för något ögonblicks vila, då dagens tunga blev för tryckande. En dag satt Otto-Lars på denna plats. Huruvida det gällde ett ögonblicks vila eller om han funderade över något svårt problem ifråga om fräsning eller om han alldeles nyss hade »provianterats» är inte känt. Alltnog, han lutade pannan mot händerna. Då råkade en av hans inte allra bästa vänner komma förbi och se honom. Den s. k. f—n flög i honom, han gick tyst uppför trappan, tog en stor rund träknubb och släppte iväg den rullande utför trappan över huvudet på Otto-Lars. Verkan kan lättare tänkas än beskrivas. Han rusade ut ur skåpet med händerna om huvudet — han trodde det var fråga om yttersta domen allra minst. Det sägs att han hade svåra religiösa problem att brottas med den närmaste tiden efteråt. Men det gick över.

Gäng-Pelle.

Ett av verkstadens original i den »gamla goda tiden» var en viss Persson, i dagligt tal kallad Gäng-Pelle. Hans hobby var fiske med spö. Hans vanligaste fiskeplats var vid avloppstrummorna från pumphuset vid prämkanalen (ohygglig stank). En bekant träffade honom på platsen en tidig söndagsmorgon.

— Nå, Pelle, får du nån fisk?

— Näü — men då ä inte för fiskens skull ja setter här utan för den freske lufta.

Bland hans uppdrag i arbetet var, förutom hans arbete vid gängmaskinen, att lämna ut smidda plattborr, huvudsakligen till plåtverkstaden, och att försöka få dem tillbaka, åtminstone fyrkanten, som ofta var det enda som var kvar av borren, då han fick den tillbaka. För kontrollens skull skrev Pelle på en griffeltavla upp lånarnas nummer och borrens diameter. Vår gode Pelle led såväl vinter som sommar av kronisk snuva med ty åtföljande »takdropp». Vid studerandet av tavlan kom en gång den fallande droppen att träffa mitt på ett av de uppskrivna lånarnas nummer. Pelle torkade hastigt bort droppen, varvid numret försvann. Väl vetande att härmed voro alla utsikter att få tillbaka borren uteslutna, utlöste han denna absoluta vetenskap i följande filosofiska visdomsord:

— Nu drap dä 5/8-delsböre åt h—e också.

Gäng-Pelle kom ofta i misshumör, då han öppnade sin avlöningsask. Avlöningen överlämnades vid denna tid i plåtaskar. Dessa voro försedda med små hål i botten för att de inte skulle kunna användas som supglas (kassör Nygrens patent). En fredagskväll, då Pelle öppnade sin avlöningsask, hade avdrag gjorts för resterande skatt. Följande djupsinniga resonemang följde, då han såg detta:

— Ja ha int fått en fulllekvid, sen ja te verkstan kom. Först ä dä skatt, å sen ä dä skatt igen å sen messommer å sen skatt å sen lokut å sen skatt å sen jul igen. Han hade kanske inte så orätt, Pelle!

Övertidsstrejk.

En glad och strävsam borrare vid namn Stenbäck gick även nattvakt vissa nätter. En tid var det stor brådska på verkstaden och särskilt i bormaskinerna. Borrarna arbetade övertid, men detta tillsammans med nattvaktstjänsten blev för mycket för Stenbäck. En kväll sjönk han ihop vid bormaskinen i följd av överansträngning. Kamraterna buro ut honom. Utkommen på gården mötte de verkstadens körkarl med häst och kärna på väg in för att hämta sopor. De togo hand om ekipaget och lade upp Stenbäck i karran för vidare befordran hem. Under vägen hem vaknade han åter till sans och dagen efter stod han åter vid sin maskin. Hur det var så tröttnade borrarna på den myckna övertiden och började tredskas. Då detta pågått några dagar blev fackföreningens ordf. inkallad till ing. Edlund för att stå till ansvar för en, som ingenjören kallade det, maskerad övertidsstrejk bland borrarna och som han påstod var beslutad av fackföreningen.

Ordf. Viktorin protesterade mot påståendet och begärde att några borrare skulle inkallas som vittne på att någon »övertidsstrejk» aldrig varit på tal vid något fackföreningsmöte. Som lämpligt vittne föreslog han Stenbäck.

Inkommen på kontoret blev denne av ingenjören tillfrågad, varför han inte arbetade övertid på kvällarna. Stenbäck, som varit kusar, gjorde givakt och svarade högt och tydligt:

— Övertid??? Jag har väl gjort nog fan med övertid, som har arbetat övertid, så dom fick köra hem mej en kväll i en dyngkärra.

Tablå! Ingenjören blev så överrumplad att han inte kunde säga ett ord. Ordf. och Stenbäck försvunno från kontoret för att få skratta ut. »Övertidsstrejkens» blev det inte mera tal om.

G. A. & A. H. HAGBY

VÄRMELEDNINGSINGENIÖRER

utför alla slags värmelednings-
o. ventilationsanläggningar samt
gas-, vatten- o. avloppsledningar.

Järnvägsg. 3, Karlstad, Tel. 173.

Säffle, Tel. 338.

Ing. A. H. Hagbys bostad, Malmtorgsgatan 19, Tel. 2226.

Sommarnyheter

I STOR SORTERING

Wettergrens modeller
EVE DAMKAPPOR
GASELL

Den svenska impregnerade rocken.

Främsta svenska fabrikat, utmär-
kande sig för sitt eleganta utfö-
rande. Ööverträffade i passform
och elegant snitt.

A.-B. Torells Kappor

KARLSTAD

AKTIEBOLAGET
KARLSTADS MEKANISKA WERKSTAD
KARLSTAD

VERKSTÄDER I KARLSTAD OCH KRISTINEHAMN

Verkstäder i
KARLSTAD
och
KRISTINEHAMN.

VERKSTÄDER I KARLSTAD OCH KRISTINEHAMN

Maskiner av alla slag för:

PAPPERSBRUK
KARTONGFABRIKER
CELLULOSAFABRIKER
TRÄSLIPERIER

ävensom

VATTENTURBINER
REGULATORER
TUBLEDNINGAR

M. M.

NÄR DET GÄLLER

Värme-, Gas-, Badrums- o. W. C.-
anläggningar ävensom Reparation-
tioner, vänd Eder med förtroende
till

WENNBERGS RÖRLEDNINGSAFFÄR
AKTIEBOLAG

Drottninggatan 9, Karlstad.

Tel. 788.

Titta ibland på Edra sulor

Låt aldrig golvet och foten
komma i beröring med varan-
dra — medan Ni har skon på!

De Förenade Skomakerier

utför skoreparationer på kort och be-
stämd tid.

Herrhagsgatan 43.
Tel. 1520.

Herrgårdsgat. 4.
Tel. 2796.

Underkläder
och strumpor

billigt hos

walters

Triå- & Sybehörsaffär

Järnvägsgat. 11. Tel. 948.

KARLSTAD.

Låt

fotografera Eder

hos

POLYFOTO

Herrgårdsgatan 16. Tel. 3313

KARLSTAD

NI FÅR

48 olika bilder för Kr. 2: 50.
Förstoringar ... fr. Kr. 2: 50
POLYFOTO är det naturliga
och levande fotografiet.

Amatörarbete och Reproduce-
ringar utföras.

Sommarens

Modetyger

för **KAPPOR, DRÄKTER**
och **COMPLETS**

från 4: 50 pr meter.

1:sta klass Damskrädderi.

KLÄNNINGAR

i alla prislägen.

Östmans Kappaffärer

Järnvägsgatan 7. Tingvallagatan 5.
KARLSTAD.

VID KÖP AV

*Hattar, Mössor, Skjortor, Slipsar, Rosetter,
Strumpor, Pyjamas och Underkläder*

vänd Eder med förtroende till

Östmans Herrekipering

Järnvägsgatan 7, **KARLSTAD.**

Tel. 1994.

Fackföreningsfolket

i länet bör stödja den egna pressen i vilket det alltid
har en försvarare av rättmätiga krav.

Prenumerera på

Värmlands Folkblad

Pris: $\frac{1}{4}$ år kr. 7: --, $\frac{1}{2}$ år kr. 4: —, $\frac{1}{4}$ år kr. 2: 50.

Annonsera i

Värmlands Folkblad

Överlägen spridning i städer och industrisamhällen
i Värmland.

Vår civilavdelning

utför alla slag av TRYCKSAKER

Specialité: Affischtryck.

De besvärliga skatte- inbetalningarna

kunna bekvämt ordnas genom anlitande av

Karlstads Allmänna Intressekontor

som numera handhaves av

KARLSTADS SPARBANK

— Grundad år 1822 —

Lån till f. n. lägst 3 %.

Gäller det sängutstyrslar

bör Ni obelvingat göra ett besök här och se allt som erbjuds av genomgående kvalitetsvaror. Allt vad Ni kan önska ifråga om madrasser, kuddar, täcken, filltar etc. finnes i det rikaste urval.

Paul Persson & Söner - Möbelfjär

Ö. Torg. 2, Karlstad.

Tel 700.

Systemaktiebolagets i Karlstad
restaurang

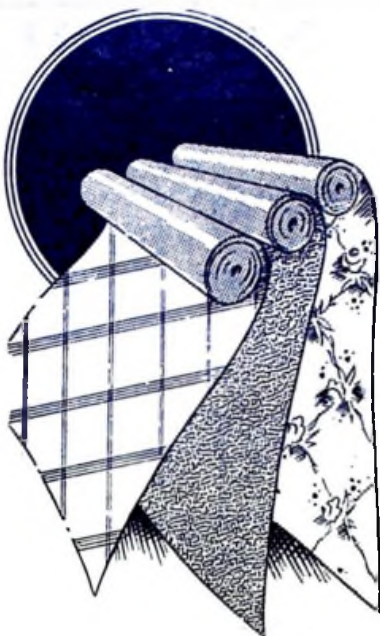
STADSKÄLLAREN

— Restaurangen för alla —

rekommenderas

Gott bord.

Billiga priser.

Vackra, moderna
TAPETER

bidraga i hög grad till att de rummen trivsamt karaktär. Vi stå beredvilligt till tjänst med att visa våra stilfulla nyheter på området. Gäller det tapeter - rådgör med oss, det blir även ekonomiskt.

Tapettkollektion utlånas

Nils Janssons
Tapetaffär

Järnvägsgatan 14.
Tel. 2994.

SLITNA
Pälsvaror

repareras och omarbetas fördelaktigt under sommaren.

PÄLSVAROR

emottagas till sommarförvaring.

C. O. NILSSON

(Medlem av Sverges Körsnärsmästareförening)

Järnvägsg. 8. Karlstad. Tel. 2060.

Haga
Begravningsbyrå

HERRGÅRDSGATAN 18

Huset intill Busscentralen.

Telef.: Affären 1100, bost. 3178.

Allt inom branschen under full garanti för ett förnämligt utförande.

Motto: Billiga priser.

Fätöljer fr. Kr. 38: —
Ottomaner
Soffor
Turistsängar
Madrasser
Kapok

F. SIGURDH Möbelaffär
Tel. 2929. Ö. Torggat. 7.

Värmeledningar,

Badrumsinstallationer, Gasledning
W. C.-anläggningar, Pumpanläggningar.

Såväl nyanläggningar som reparationer. Införda våra förslag och anbud.

Värmebolagets Filialer

KRISTINEHAMN. **KARLSTAD.**
Tullportsgat 7. Hamng. 26.
Tel. 971. Tel. 509.

HADAR W. NORDH

Järnvägsgatan 11. — KARLSTAD — TELEFON 598.

Förnämsta specialaffär för moderna HERRKLÄDER. Stort urval.
Låga priser! Alltid nyheter!

A.-B. Carl Ahlzén
— Trävaruaffär —

Tel. 610, 1746. KARLSTAD.

Försäljer: Trävaror, hyvlade o. ohyvlade. Gasbetong. Obs.! Svensk tillverkning. Kryssfanér. Heby Taktegel. Papp. Klosters fabriker. Godhetsfullt begär hos oss prisuppgifter över alla till nybyggnad erforderliga materialier. Egnahemsbyggare erhålla kredit tills lånen utfalla.

Vår-Nyheter

UPPRETTNINGEN AV EN NY HERRKLÄDEAFFÄR I KARLSTAD

i ritade arbeten på Lawn-Etamine Skurduksväv.

Ohlson & Hägg

Märket som garanterar de fulländade herrkläderna.

De med guldmedalj prisbelönta Örnkläderna säljas i Karlstad hos:

A. Svenssons Bftr.

Kronberg & Co.

Hadar W. Nordh.

»Allt vad till yrket hör»...

Facila priser.

Snabb leverans.

C. G. Dahlins Bokbinderi

Drottninggatan 23, Karlstad.

Telefon 281.

Handelsaktiebolaget

Karl Olsson

KARLSTAD

TRÄVAROR och
BYGGNADSARTIKLAR

Telefoner:

51, 151, 235, 413, 858.

Elektrifiera Edert kök!

Den elektriska utrustningen i hemmet är husmoderns bästa hjälpreda.

Vi försälja alla apparater för hemmets elektrifiering.

Allt av förnämsta fabrikat till förmänligaste priser.

ELEKTROMATERIEL

Tel. 2604. Persson & Jansson. Tel. 2605

Fram

Opal

Vid val av cykel, välj en av dessa kvalitét-cyklar. — Lättgående. — Eleganta.

Gamla cyklar tagas i utbyte. Förmånliga avbetalningsvillkor.

Herrhagens Cykelaffär

(Innehavare: H. Hellgren)

Mellkvistgatan 12, KARLSTAD. Tel. 2609.

Värme- och sanitära
installationer

Moderna badrumsinredningar

Värmelednings-A.-B. Calor

Järnvägsgatan 4. Tel. 1388.

Karl Olsons Eftr.

UR- & OPTISK AFFÄR

Drottninggatan 15

KARLSTAD.

REKOMMENDERAS.

Tel. 321.

Etabl. 1864.

Platsens största och mest
välsorterade lager av

Hattar, Mössor och Pälsvaror

i högsta kvalitet och till humanaste priser. **Beställningar och reparationer** å allt som tillhör hatt-, möss- och pälsvarubranschen mottagas och utföras omsorgsfullt av yrkeskunnig personal hos

M. Rahlén & C:o
KARLSTAD. Tel. 154

Lokal: Frimurarelogen vid St. Torget.

OMSORGEN

för ordnandet av en värdig begravning till ett verkligt human pris överlätes bäst på

Karlsson & Widéns
Begravningsbyrå

Drottninggatan 26, KARLSTAD.

Telefon 448, 2688.

Balsameringspecialist.

BÅTSMIDE

Tågvirke - Stållinor - Livbäl-
ten - Eldsläckare - Bensin
Oljor

Nygren & Ahlin A.-B.
JÄRNHANDEL - KARLSTAD

ALLA SLAG av JÄRNVAROR

SPORTARTIKLAR
HUSHALLSSAKER

till fördelaktiga priser hos

AB Huzells Järnhandel
KARLSTAD.

A.-B. L. Luppert & Co

Elektr. belysningsinstallationer
Motorer.

Transformatorer.

Radio. Armatur

Tel. 611, 670, 729.

E d e r t p o r t r ä t t

bör vara kvalitetsarbete.
Vänd Eder till

GUNNER

HOVFOTOGRAF

Tingvallagatan 7, Karlstad.
(Mitt emot läroverket.)

Karlstads och Värmlands moder-
naste ateljé.
Tel. 1706.

VELOCIPEDER

med rostfritt stål, HUSQVARNA, WIK-
LUNDS m. fl., erhåller Ni på fördelak-
tigaste villkor. Obs.! Gamla cyklar ta-
gas i utbyte.

HEDMAN & JANSSON

Cykelaffär & Reparationsverkstad —
Västra Torgg. 17, intill Hollandia.

KARLSTAD.
Telefon 694.

Det bästa möjliga resultat

erhåller Ni av Edra plåtar och film,
om Ni anlitar fackmannen!

LILIUS

FOTO-MAGASIN
ATELJÉ

CENTRALPALATSET, KARLSTAD
Hagatorget.

Hjalmar Petersson & Co

AKE NERMAN

KARLSTAD.

Grund. 1794.

BOK- & PAPPERSHANDEL

Telefoner 1, 8 och 65.

BOKTRYCKERI STÄMPELFABRIK

Telefoner 82, 14. Telefon 12.

Gynna

A.-B.

Göteborgs-Magasinet

KARLSTAD

vid

Edra

inköp.

LEKSAKER

MEST

BÄST

BILLIGAST!

Arv. Nilssons Eftr.

Järnvägsgatan 12.

Tel. 563 och 2603.

ALLA

som använda

sport-, jakt- och fiskeartiklar

kunna med förtroende vända sig till

Ehrnlunds Järnhandel A.-B.

Tel. 1029. Karlstad. Tel. 2443.

Alltsedan 1896

har Velocipeden

R A M B L E R

försvarat sitt anseende som
oöverträffad.

G. Bäckstrands
VELOCIPED-AFFÄR

va kanalgat. 3. Tel. 916.

Karlstads Ängtvätt

Karlstad

Kemisk tvätt och färgning
av kostymer, överrockar,
kappor, klänningar o. d.

Välgjort arbete.

Snabb expedition.

— Telefon 496. —

Flera 10-tal mil pr krona.

Husqvarna-Cykeln

är känd för lång livslängd och små
omkostnader på grund av omsorgs-
full tillverkning och

G O T T M A T E R I A L

Köp därför en Husqvarnacykel hos

NYGREN & ÅHLIN A.-B.
JÄRNHANDEL — KARLSTAD.

Form & Färg

Harald Svensson

Allt för hemmets inredning.

Begär förslag och offert.

GRAND HOTELL

KARLSTAD. Tel.: 525 - 526.

DAVID
BOMAN

Karlstad.

Spegel- & Fönsterglas
en gros
Glasmästeri - Glassliperi
Förgylleri.

Crescent
Velocipeder

Rob. Liljegrens Velocipedaffär
Ensamförsäljare i Karlstad
med omnejd.

A.-B. WILH. BÄCKMAN

KARLSTAD

*Tapet-, Färg- och
Kemikaliehandel.*

Tel. 74, 1674.

Georg Jansons
FISKHALL

Drottninggatan 1

REKOMMENDERAS.

Daglig tillförsel av alla sor-
ters insjö- och saltsjöfisk.

Telefoner: 506, 469 och 1569.

David Forsén

Viken - KARLSTAD

Speceri- & Diversehandel

Särskild avdelning för

Kött-, Fläsk- och

Charkuterivaror

Telefon 865.

REKOMMENDERAS.

Vid behov av

**Mattor, Möbeltyger,
Gardiner, Draperier**

Anlita Specialaffären

Österlunds Mattaffär

Tel. 176. Järnvägsg. 5,
Karlstad.

DÖDA MAL

med

TACKOLOV

Spruta in Tackolov i möbler,
golvspringor, garderober och
vid nedläggning av kläder.

EFFEKTIVT! GIFTFRITT!
Sprider ej någon elak lukt!

A.-B Bröderna Martin
KARLSTAD.

ENOK NILSSON

Speceri-, Charkuteri- &
Mjölkkaffär

Hööksgatan 10, MARIEBERG

REKOMMENDERAS

Telefon 1949.

1875-1935
ständigt ökad framgång

I sex decennier har Wennbergs verkstad bestått. Från tämligen blygsam storlek har företaget utvecklats till en av vårt lands mest kända tillverkare av specialmaskiner för industrin.

Massindustrins rationalisering under senare år har till stor del möjliggjorts av apparater från Wennbergs verkstad.

Kontroll av produktionens beskaffenhet och kontinuitet, förhöjd driftsekonomi, fullt utnyttjande av råvaror och förbättring av kvalitéen ingå i de strävanden för vilka våra apparater äro fulländade exponenter.

**A.-B. C. J. WENNBERGS MEK.
VERKSTAD**

KARLSTAD

*Tryckeri A.-B.
Värmlands-Polkblad
Karlstad 1935*